

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АГЕНЦИЈА ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НЕГОТИНСКОГ ВИНОГОРЈА

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
INSTITUTE OF ARCHITECTURE AND URBAN & SPATIAL PLANNING OF SERBIA

Ниш / Београд, 2025. године

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НЕГОТИНСКОГ ВИНОГОРЈА

Носилац израде:

АГЕНЦИЈА ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Обрађивачи:
ИНСТИТУТ ЗА АРХИТЕКТУРУ И
УРБАНИЗАМ СРБИЈЕ
Директор
др Саша Милијић, научни саветник

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to Dr. Sasa Milijic.

ЛП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ
В.Д. Директора
Милан Милојевић, маст.инж.саоб.

Руководиоци израде извештаја:

A handwritten signature in blue ink, likely belonging to Marina Nenkovic-Riznic.

др Марина Ненковић-Ризнић, дипл. просторни планер, научни саветник

Невена Петровић, дипл.инж.зашт.жив.сред.

С А Д Р Ж А Ј	
УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	4
I Полазне основе Стратешке процене	
1.1. Кратак преглед садржаја и циљева Плана и односа са другим планским документима	7
1.1.1 Предмет Плана	
1.1.2 Садржај Плана	
1.1.3 Циљеви заштите, развоја и уређења у Плану	
1.1.4 Однос према другим документима – стратегијама, плановима и програмима	
1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју на које се извештај односи	10
1.3. Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају	12
1.4. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине у Плану и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене	15
1.5. Приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у плану и програму, укључујући варијантно решење нереализовања Плана и најповољније варијантно решење са становишта животне средине	15
1.6. Резултати претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене	17
II Општи и посебни циљеви и избор индикатора	19
2.1. Полазишта и основе општих и посебних циљева	19
2.2. Избор посебних циљева и индикатора	19
III Процена могућих утицаја на животну средину	21
3.1. Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења	21
3.2. Кумулативни и синергетски ефекти	26
3.3. Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину	26
IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину	30
V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана	31
5.1. Мониторинг систем за контролу квалитета вода	32
5.2. Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха	32
5.3. Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта	32
5.4. Мониторинг буке	33
5.5. Мониторинг природних вредности	33
VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене	34
VII Приказ начина одлучивања	36
VIII Учесће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени	37
IX Закључци - завршни, нетехнички резиме	38
9.1. Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину	38

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене Неготинског виногорја на животну средину (у даљем тексту: Стратешка процена), припремљен је на основу Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Неготинског виногорја на животну средину („Сл. гласник РС“ бр. 51/22).

Стратешка процена развојних планова и програма ради се на основу Закона о Стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", број 135/04 и 88/10) (у даљем тексту: Закон). Закон је усклађен са европским директивама у овој области и у њему су директно имплементирани одредбе Директиве ЕУ 2001/42/ЕЦ (The Strategic Environmental Assessment Directive - European Directive 2001/42/EC on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment). Самим тим, применом ове Директиве је утврђена обавеза израде стратешке процене утицаја планских докумената на животну средину према одређеним критеријумима, релевантним у области заштите животне средине, природних и културних добара и вредности. Поред тога, ова Стратешка процена усклађена са Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 81/09 – испр., 64/10 – одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 – одлука УС, 50/13 – одлука УС, 98/13 – одлука УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – др. закон, 9/20, 52/21 и 62/23), начелима заштите и одрживог коришћења природних ресурса, вредности и добара утврђених чланом 5. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10, 91/10 – испр., 14/16, 95/18 – др. закон и 71/21), Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС“, бр. 31/12), Закона о културном наслеђу („Службени гласник РС“, бр. 129/21), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр. 135/04, 36/09 – др. закон, 72/09 – др. закон, 43/11 – одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – др. закон и 95/2018 – др. закон), Законом о водама („Службени гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18 – др. закон), Законом о туризму („Службени гласник РС“, бр. 17/19), одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/10), Уредбом о утврђивању Водопривредне основе Републике Србије („Службени гласник РС“, број 11/02), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС“, бр. 102/10) и другим важећим одлукама и стратегијама Владе, актима и документима.

*Просторни план подручја посебне намене Неготинског виногорја (у даљем тексту: **Просторни план**) израђује се ради обезбеђивања услова за реализацију националних интереса на принципима одрживог развоја у области заштите природних и културних вредности Неготинског виногорја у складу са одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије, као и других релевантних закона о развоју руралних и виноградарских подручја, туризма и др. Усклађивање и интеграција заштите природних и културних вредности и њихова презентација у функцији интегралног развоја, имаће позитивне ефекте на подизање нивоа конкурентности простора, развој локалне заједнице и динамику будућег развоја у ширем окружењу.*

Ова Стратешка процена представља резултат вредновања могућих утицаја приоритетних планских решења и пропозиција на заштиту природе и заштиту животне средине.

Стратешка процена представља инструмент заштите животне средине, тако што се у почетним фазама доношења одлука о будућем развоју укључују питања заштите (природе, животне средине, културних добара), што резултира претходним усаглашавањем заштитних и развојних интереса. Стратешком проценом обезбеђује се виши ниво заштите животне средине и интеграције захтева заштите и развојних потреба и интереса, уграђивањем начела и циљева заштите у планске документе у циљу достизања одрживог развоја.

Стратешком проценом нарочито је омогућено:

- *остваривање бољег, прихватљивог баланса између просторно-еколошких, социо-економских и политичких фактора,*
- *разматрање значајних утицаја варијантних решења Просторног плана на животну средину и оцена (евалуирање) планских решења у односу на циљеве заштите (природних добара и непокретних културних вредности);*
- *дефинисање посебних мера заштите природе и животне средине, као и праћење остваривања (мониторинг) ових мера на планском подручју;*
- *активно укључивање заинтересованих актера (интересних група) у процес доношења одлука (активна партиципација) о будућем развоју, имајући у виду оптимално решење са становишта заштите природе и животне средине, а у складу са принципима Архуске конвенције;*
- *даљу разраду инструмената заштите природе и животне средине, уз дефинисање смерница, односно даљих активности на нижим хијерархијским нивоима.*

Стратешка процена представља инструмент просторног планирања и планирања заштите животне средине којим се интегришу циљеви и принципи одрживог развоја у просторним плановима, у циљу потпуног спречавања или ограничења негативних утицаја на животну средину, здравље и квалитет живота људи, биодиверзитет, геодиверзитет, станишта и природна и непокретна културна добра.

Стратешком проценом утврђују се ефекти ширег значаја (кумулативни и синергетски), утврђују се оквири за анализу утицаја конкретних пројеката, укључујући и претходну идентификацију проблема и утицаја који заслужују виши степен детаљности у истраживању; утврђује хијерархијски оквир за даље спровођење поступка и активности заштите животне на планском подручју; и омогућава се варијантна разрада планских решења.

У изради Стратешке процене примењени су принципи одрживог развоја, еколошке одрживости, економске оправданости и социјалне прихватљивости. С друге стране, одредбама Закона о СПУ утврђена су начела Стратешке процене, и то начела: одрживог развоја, интегралности, предострожности, хијерархије и координације, учешћа јавности. Овим начелима обезбеђује се свеобухватни инструментаријум и оквир за усклађивање техно-економских, друштвених и природних система у целокупном развоју, укључујући и локационе факторе просторног развоја. Укључивањем услова заштите животне средине и заштите природе у Просторни план кроз инструмент Стратешке процене, даје се обавезујући - интегрални оквир заштите преваходно природних вредности и параметара квалитета животне средине, реализацијом кроз одговарајуће међусекторске планове, програме и пројекте. С тим у вези, свако од приоритетних планских решења је дефинисано у потпуности у складу са захтевима заштите животне средине и заштите природе. С друге стране, реализација тих планских решења ће спречити или смањити постојеће негативне утицаје на природне вредности и животну средину. Између осталог, ова стратешка процена је мапирала изворе загађења и дала могућности за њихово ублажавање или потпуно отклањање применом прописаних мера заштите квалитета параметара животне средине.

У поступку Стратешке процене остварена је координација између заинтересованих органа и организација, као и неопходне консултације са актерима просторног развоја и добијени услови и мишљења од релевантних субјеката.

У складу са законским одредбама и европском праксом, Извештај о Стратешкој процени садржи:

- *полазне основе Стратешке процене,*
- *опште и посебне циљеве Стратешке процене и избор индикатора,*

- процену могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја на животну средину,
- смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину,
- програм праћења стања животне средине у току спровођења плана,
- приказ коришћене методологије и теškoће у изради Стратешке процене,
- приказ начина одлучивања, опис разлога одлучујућих за избор датог плана са аспекта разматраних варијантних решења и приказ начина на који су питања животне средине укључена у план,
- закључке до којих се дошло током израде Извештаја о Стратешкој процени, који су представљени на начин разумљив јавности (формулисани као нетехнички резиме) и други подаци од значаја за Стратешку процену.

Овај елаборат представља резултат провере, разјашњења и унапређења примене принципа одрживог развоја и заштите природних и културних вредности и животне средине у изради Просторног плана, уз уважавање услова и стручних препорука органа и институција и мишљења грађана који се односе на потребу елиминисања или ограничавања негативних ефеката на природне и културне вредности и животну средину и квалитет живота становника подручја Просторног плана, уважавајући при томе следеће циљеве: заштиту и одрживо коришћење природног и културног наслеђа и одрживу животну средину на простору Неготинског виногорја, просторно-функционалну интегрисаност и обнављање/јачање веза са окружењем, интегрисање интереса заштите и развоја, унапређење саобраћајне приступачности постојећим и новим туристичким садржајима, инфраструктурне и комуналне опремљености, развој културног и регионалног идентитета, унапређење територијалне кохезије, субвенционарност и јавно-приватно партнерство, перманентну едукацију грађана и администрације и учешће јавности у одлучивању, заштиту јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби и релативизацију конфликта у заштити природних и културних вредности и одрживом развоју локалних заједница као, и у односу на развој других посебних намена обухваћеног подручја.

Закључак Извештаја је да су ти циљеви (уз услов спровођења мера за отклањање негативних ефеката појединих решења) оствариви и да изабрана и утврђена планска решења неће угрозити вредности природног и културног наслеђа и животне средине, уз јасну препоруку о доследној примени Просторног плана и смерница које се односе на очување животне средине, уређење простора и коришћење природних ресурса.

I Полазне основе Стратешке процене

Полазне основе Стратешке процене обухватају:

- 1) кратак преглед предмета, садржаја и циљева Просторног плана и односа према другим планским документима;
- 2) преглед постојећег стања и квалитета животне средине подручја на које се Извештај односи;
- 3) карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају;
- 4) разматрана питања и проблеме заштите животне средине у Просторном плану и образложење разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене;
- 5) приказ и оцену припремљених варијантних решења у односу на заштиту животне средине у Просторном плану, укључујући варијантно решење нереализовања Просторног плана и најповољније решење са становишта заштите природе, културних вредности и животне средине;
- 6) резултате претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне за Стратешку процену.

1.1. Кратак преглед садржаја и циљева Плана и односа са другим планским документима

1.1.1 Предмет Плана

Непосредни предмет израде Просторног плана представља обезбеђење услова за реализацију националних интереса на принципима одрживог развоја у области заштите природних и културних вредности Неготинског виногорја у складу са одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије, као и других релевантних закона о развоју руралних и виноградарских подручја, туризма и др. Усклађивање и интеграција заштите природних и културних вредности и њихова презентација у функцији интегралног развоја, имаће позитивне ефекте на подизање нивоа конкурентности простора, развој локалне заједнице и динамику будућег развоја у ширем окружењу. Главне активности уређења простора односиће се на очување изворног предеоног и амбијенталног стања пивница и њихове ревитализације у смислу очувања народног градитељског наслеђа и уређења предела као једног од основних културолошких обележја датог простора, а које представља угроженији део културне баштине подручја. Просторни план садржати елементе детаљне регулације за делове Неготинског виногорја и то за Буковско брдо у чијем су обухвату манастир Буково, Пољопривредна школа са домом ученика „Рајко Боснић“, винарија „Аглаја Фрунза“ и винарија „Матаљ“, затим за насеље Смедовац са пивницама, Рогљевске пивнице, Рајачке пивнице, Рајац село, као и за археолошки локалитет „Врело – Шаркамен“. Овај коначан предлог обухвата детаљне регулације утврђен је уважавајући примедбе и сугестије пристигле током процедуре раног јавног увида, као и након накнадно обављених консултација са Републичким заводом за заштиту споменка културе Београд, стручним службама општинске управе Неготин, братством Манастира „Буково“, Удружењем произвођача вина са ознаком географског порекла Неготинска Крајина, и другим релевантним субјектима.

1.1.2 Садржај Плана

У изради Просторног Плана и овог Извештаја о Стратешкој процени примењен је приступ интегралног и континуалног планирања са нагласком на тражењу мере одрживости кроз интеграцију циљева и потреба заштите природних вредности, очувања постојећег квалитета животне средине, квалитета живота становника и друштвено-економског развоја. Као кључни развојни ослонци разматрани су заштита природе, природних вредности и животне средине као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју Просторног Плана.

1.1.3 Циљеви Плана

Утврђују се следећи **општи циљеви** заштите, уређења и одрживог развоја подручја:

- ревитализација виноградарства и производње вина на датом подручју као и подршка развоју мултифункционалне пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких услуга, у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних и културних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
- утврђивање и именовање локалних карактера предела као прилога ознакама географског порекла којима се означавају природни, пољопривредни, прехранбени индустријски као и производи домаће радиности чиме се унапређује аутентичност и компетитивност локалних производа на националном и иностраном тржишту;
- обезбеђење трајне и интегрисане заштите и презентације природних, културних и предеоних вредности (нарочито непокретних културних добара пивница и римског локалитета) и њиховог одрживог коришћења за презентацију аутентичних вредности простора али и унапређивање туризма, рекреације, едукације, научних истраживања и комплементарних активности;
- обезбеђење планских могућности за унапређење коришћења постојећих и пажљиво увођење нових садржаја, који треба да у свему буду подређени карактеру предела и јединственом амбијенталном окружењу;
- дефинисање јавног интереса и правила уређења простора који обезбеђују заштиту, инфраструктурно опремање и афирмацију просторно културно историјске целине Неготинских пивница као културног добра великог значаја;
- стварање планских услова за изградњу нових и реконструкцију старих приступних саобраћајница;
- стварање планских услова за реконструкцију постојећих и изградњу нових објекта пивница и комплементарних садржаја, са одговарајућом инфраструктуром;
- заштита и унапређење карактера предела Неготинског виногорја као и осталих делова природног и природи блиског окружења;
- заштита околног простора од деградације услед дејства природних и антропогених фактора;
- јачање регионалног идентитета подручја посебне намене;
- обезбеђење заштите и унапређења квалитета животне средине;
- санација последица неповољних утицаја/промена које су настале као последица туристификације подручја;
- успостављање принципа одрживог развоја на подручју пивница и околног простора;
- снажан развој туристичке привреде стварањем услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја, организовањем садржајно заокружене туристичке понуде усклађене са режимима заштите и интегрисане у понуду туристичке дестинације Доње Подунавље;
- афирмација функционално-развојне интеграције јединица локалне самоуправе непосредном окружењу заштићеног добра;
- активна имплементација политике учешће јавности у поступку израде и доношења Просторног плана, а нарочито у погледу утицаја на избор појединих планских решења, као и већа транспарентност код одлучивања;
- поштовање заштите јавног интереса, јавних добара и јавног простора; као и развој јавноприватног партнерства, посебно у погледу реализације и коришћења туристичких садржаја и презентације културних вредности на подручју плана;
- обезбеђење услова за задржавање и насељавање становништва вишим квалитетом живљења и привређивања, заштитом егзистенцијалних интереса локалних заједница и становништва ревитализацијом сеоских насеља;
- привредни опоравак и остваривање одрживог привредног раста у делатностима комплементарним посебним наменама подручја;

- успостављање ефикасног система управљања заштитом и развојем подручја са посебним наменама.

Посебни циљеви су:

- омогућавање остварења одрживог развоја пољопривредне производње, нарочито виноградарства и производње вина;
- утврђивање планских решења којима се резервише простор за заштићена културна добра и добара под претходном заштитом, утврђује посебан режим заштите, обезбеђују услови за очување и унапређење квалитета животне средине;
- инфраструктурно опремање споменичких целина и локалитета културних добара – према приоритетима у погледу категорије, значаја и степена опремљености културног добра, а посебно изолованих локалитета изван подручја насеља;
- стимулисање обнове појединачних објеката пивница (пре свега у оквиру просторних културно-историјских целина Рајачких, Рогљевачких и Штубичких пивница, али и сличних комплекса);
- утврђивање локација туристичких садржаја и дефинисање односа са осталим наменама и инфраструктурним системима; укључивање објекта културног наслеђа у афирмисане културне и туристичке манифестације;
- унапређење саобраћајне повезаности, доступности и комуналне опремљености насеља и туристичких комплекса, као и унапређење туристичке сигнализације;
- информисање и едукација локалне заједница и посетилаца кроз различите програме, манифестације, публикације и акције, ради неговања и развијања свести о вредностима Неготинског виногорја и значају културне баштине;
- стварање планског основа за спровођење Просторног плана (индиректно или директно) за комплексе споменичких целина.

1.1.4 Однос према другим документима

Плански основ за израду Просторног плана представљају:

- **Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године** („Сл. гласник РС”, бр. 88/10), којим је утврђено да подручје Неготинских пивница спада у приоритетна културна подручја која треба да уживају посебан третман, без обзира на статус у оквиру службе заштите;

- **Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана Тимочке крајине** („Сл. гласник РС”, бр. 51/11), којом је утврђено да је Вински ризорт - виногорје са пимницама (винским подрумима грађеним крајем XVIII почетком XIX века када је Неготинска Крајина била светски позната дестинација по производњи вина) у селима Рајац, Рогљево, Смедовац и др., значајан антропогени туристички ресурс који ће се развијати као специјализован етнолошки комплекс туристичких активности, уз услов интегрисања са туристичком понудом окружења (посебно Неготина, као организационог језгра понуде и Зајечара са туристичким вредностима, делом виногорја у селима Кленовац, Брусник и др.); дугорочни циљ развоја традиционалних виногорја Тимочког виноградарског рејона дефинисан као целовито ревалоризовање у смислу очувања њихових пејзажних, туристичких и економских вредности и унапређивања асортимана и агротехничких услова узгајања винове лозе и технологије производње вина;

За формулисање и утврђивање планских решења биће референтне следеће стратегије развоја: Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 98/16) којом је општина Неготин је препозната као једна од значајнијих туристичких дестинација Републике Србије коју треба развијати у оквиру туристичког простора Доње Подунавље; Национална архитектонска стратегија за период од 2023. до 2035. године („Службени гласник РС”, број 48/23); Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14);

Граница Просторног плана се преклапа или тангира и следеће просторне планове подручја посебне намене, без значајнијег утицаја на саму посебну намену: Просторни план подручја посебне намене Борско-мајданпечког рударског басена (у изради); Просторни план подручја посебне међународног водног пута Е 80 - Дунав (паневропски Коридор VII) („Сл. гласник РС”, бр. 14/15); Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора државног пута IB реда, Параћин-Зајечар-Неготин (у изради); Просторни план подручја посебне намене мреже магистралних и разводних гасовода Источне Србије (у изради).

Граница просторног плана се преклапа или тангира и следеће просторне планове подручја посебне намене, без значајнијег утицаја на саму посебну намену, и то: Просторни план подручја посебне намене Борско-мајданпечког рударског басена (у изради); Просторни план подручја посебне међународног водног пута Е 80 - Дунав (паневропски Коридор VII) („Службени гласник РС”, број 14/15); Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора државног пута IB реда, Параћин-Зајечар-Неготин (у изради); и Просторни план подручја посебне намене мреже магистралних и разводних гасовода Источне Србије (у изради).

Подручје Просторног плана обухвата делове локалних самоуправа који су покривени просторним плановима града/општине, и то: Просторни план територије града Зајечара („Службени лист града Зајечара”, број 15/12) и Просторним планом општине Неготин („Службени лист општине Неготин”, број 16/11).

1.2. Преглед постојећег стања и квалитета животне средине на подручју на које се извештај односи

1) Геолошке карактеристике и рудно богатство

У геолошкој грађи планског подручја на територији општине Неготин се читава велика хетерогеност. Геолошка структура земљишта ширег подручја Просторног плана представља резултанту непрекидних, бројних и разноврсних тектонских покрета - палеозојски кристални шкриљци, мезозојски кречњаци, андезити, лапорци и пешчари, пескови, глине. Падине су прекривене еродованим и спираним материјалом (елувијално - делувијалним) дебљине до 2m у чијој подлози су стене кречњаци, пешчари и глинци са генералним нагибом падине. На простору општине Неготин постоје налазишта неметаличних и металичних сировина (лежишта опекарских глина, шљунка и песка). На територији општине Зајечар постоје налазишта антрацита, мрког угља и кварца, као и лежишта бакра, мангана и гвожђа.

2) Геоморфолошке карактеристике

Подручје Просторног плана простира се у Неготинској котлини и одликује се мање дисецираним рељефом са мањом разликом између најниже и највише надморске висине (око 43mnn у долини Тимока на крајњем истоку, односно око 419mnn врх Хајдучка глава, изнад Шаркамена, на северозападу). Рељеф је већим делом низијског/долинског типа (у алувијалној равни реке Тимок и Сиколске реке). Предео подручја Просторног плана је сложен композит природних елемената, најчешће у форми линијских структура у зонама водотокова и релативно повезаних енклава шума, као и обрадивих површина и винограда који граде аутентичан карактер предела Неготинске Крајине.

3) Хидрогеолошке и хидрографске карактеристике

Речни токови представљени су: рекама Тимок и Јасеничка река (водотоци I реда) и водотоком Сиколске реке (водоток II реда). Речни токови припадају сливу Дунава, односно Црноморском сливу. Јасеничка и Сиколска река настају на крајњем западу општине Неготин испод врхова Мироча, В. Гребена и Дели Јована и дренирајући око 90 % проучаваног простора уливају се у Дунав и Тимок.

4) Биљни и животињски свет, биодиверзитет

У обухвату Просторног плана налази се заштићено подручје Општи резерват природе „Буково“ - природно добро II категорије у режиму заштите I степена. Подручје Просторног плана се налази у просторном обухвату међународно значајног подручја за птице „Тимочко побрђе“ (IBA подручје - Important Birds Area). У обухвату се налази и предложено подручје посебне заштите (proposed Special Protection Area, pSPA) „Тимочко побрђе“ еколошке мреже Натура 2000. Општи резерват природе „Буково“ је стављен под заштиту ради очувања полидоминантне мешовите брдске шумске заједнице реликтног карактера, са доминацијом букве и ораха (Fagetum submontanum silicicolum mixtum juglandetosum) и ради очувања станишта мезијске букве на надморској висини од 70m, што је најнижа висинска граница распрострањења у Републици Србији да би се очувала разноврсност дрвенастих врста, биљног и животињског света, а посебно терцијарне реликтне врсте ораха (Juglans regia) и клокочике (Staphylea pinata).

На планском подручју има нешто више површина под шумом, око 9278ha и други вегетацијом обрасли простори под жбуњем око 2876ha, пољопривредне површине око 9222ha и травнате површине (ливаде и пашњаци) око 2000ha. На површинама под шумом налазе се састојине врба, шикара, цера, шуме брезе, јасике и багрема, сладуна, букве, липе, граба, шибљак, топола и вештачки подигнуте састојине: осталих лишћара, црног бора, четинара, смрче и топола.

На подручју града Зајечара гаје се индустријске биљке сунцокрет, дуван, житарице, грожђе, воће и др.

На широј територији општине Неготин распротрањене су многе врсте биљака, међу којима су: *Rosa spinosissima* (трновита ружа), *Campanula bononiensis* (болоњско звонце), *Carex saryophyllea* (мали каранфилић), *Cornus mas* (мушки рог), *Betula pendula* (висећа бреза) и *Viola odorata* (мирисна љубичица).

На широј територији општине Неготин налази се и велики број различитих врста птица: обична грмуша, шумска трептељка, краткопрсти кобац, велики трстењак, стрнадица жутовољка, барска стрнадица, црвендаћ, модроврана. кукавица, средњи детлић, велика стрнадица, стрнадица камењарка, змијар, батокљун, седа спрутка, чешљугар, дугокљун пужић, белокрила чигра, зелентарка, воденкос, жута плиска, сива мухарица, вуга, брката сеница, обични цврчић, шумска шева, велики славуј, мали славуј, горска плиска, даурска ластва, чапљица, руси сврачак, црвеноглави сврачак, мали галеб, црвчић поточар, белонока ветрушка, соко ластавичар, ветрушка, жути вољић, грмуша чаврљанка, бела чиопа, шумски спрудник, царих, кос, дрозд певач, горска ластва, барски петлован, брегуница, жутарица, грлица, црнокапа грмуша, обична црвенрепка, шумски звиждак, зелена жуна, ражањ, сиви барски петлић, барски петлић, горска ластва, велика сеница, сива сеница, шпански врабац, јаребица, црвена чапља, утина, кукумавка, риђоглава патка, буљина, мишар, гаћасти мишар, мала спрутка, трстењак млакар, трстењак рогозар, трстењак цвркутић, полојка, пољска шева, крца.

Од риба распрострањене су многе врсте међу којима су и *Sander lucioperca* (светли смуђ) и *Anguilla Anguilla* (јегуља).

5) Климa и климатске карактеристике

У оквиру обухвата издваја се прелазна климатска зона која је иначе заступљена на већим надморским висинама. У овој климатској зони јавља се модификована планинска клима, која је сличнија планинској него долињској, али има блажу климу од планинске, што се одражава на тип вегетације и могућност гајења неких пољопривредних култура. Велики је број сунчаних дана током године, око 2353 часова.

Географски положај и карактеристике рељефа условљавају извесне специфичности у погледу климе општине Неготин. Наиме, присутне су велике разлике између максималних и минималних температура, што је одлика континенталне климе. Средња максимална температура је у јулу (28,50C0), а средња минимална у јануару (-4,50 C0). Апсолутно температурно колебање је 69,70 C0, јер је максимална забележена температура 41,20 C0, а минимална -28,50 C0. Иначе, средња годишња температура износи 11,10C (-1,10 C0 у јануару, односно, 22,10 C0 у јулу). Према мерењима ГМС Неготин, доминирају западни и северозападни ветрови.

6) Земљиште

Већи део земљишта у оквиру обухвата је под ливадама, њивама и пашњацима, треће и четврте класе. Педолошки састав је хетероген и готово да су заступљене све формације земљишта.

7) Воде, ваздух и бука

Извори загађења који утичу на квалитет *вода* су: неконтролисано испуштање отпадних вода (индустријске/технолошке, фекалне/канализацијске, атмосферске), неконтролисано одлагање отпада у близини водених токова, у приобалним, чак и речним коритима.

Квалитет *ваздуха* је повремено оптерећен сагоревањем фосилних горива у индивидуалним ложиштима и привредом и саобраћајем, док је ван урбаних насеља квалитет ваздуха релативно добар, што се односи и на планско подручје.

Бука и вибрације су заступљени дуж саобраћајница, и у вршним часовима су најинтензивнији. Поред саобраћајница (државних путних праваца) повишена бука и вибрације се могу јавити на локацијама у зонама свих видова саобраћаја и привредних постројења на планском подручју.

8) Геосеизмичност

Карта сеизмичког хазарда за повратни период 475г. изражено у степенима макросеизмичког интезитета приказује да се цело планско подручје сврстава у VII-VIII° скале.

9) Рецетни геоморфолошки процеси

Обзиром да је геолошка структура земљишта ширег подручја прекривена еродованим и спираним материјалом, ерозија представља један од основних узрока деградације земљишта, односно погоршања његовог квалитета. Било је и забележених поплава насеља у приобаљу Тимока. У Општини Неготин постоји систем за пасивну и активну заштиту од поплава, као и План одбране од поплава.

10) Остале природне непогоде и пожари

Једна од основних намена шума је заштита земљишта од ерозије. Степен угрожености шума од пожара обухвата I, II, IV, V и VI степен угрожености, у зависности од састојине. Планско подручје обухвата шуме високе заштитне вредности HCVF – 4 (заштита земљишта од ерозије) и то су подручја која пружају основне природне користи у критичним ситуацијама.

1.3. Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају

На подручју Просторног плана не врши се континуирани мониторинг животне средине, тако да се оцена главних показатеља стања животне средине изводи посредно, на основу расположивих података (на републичком и локалном нивоу) на основу којих се закључује да је стање квалитета животне средине релативно добро, без већих притисака, тј. без значајних прекорачења законом прописаних граничних вредности. Може се констатовати да је на планском подручју и ширем окружењу релативно очувана природа и животна средина.

Квалитет ваздуха је у зони урбанизованих насеља задовољавајући иако повремено оптерећен сагоревањем фосилних горива у индивидуалним ложиштима на чврсто гориво и привредом и саобраћајем дуж државних путева I и II реда и регионалном једноколосечном железничком пругом (Ниш) - Црвени Крст - Зајечар - Прахово пристаниште, док је ван урбаних насеља квалитет ваздуха добар, што се односи и на планско подручје. У зимском грејном периоду (новембар-март) изражено је повећање загађености услед емисије продуката сагоревања индивидуалних ложишта. У обухвату Просторног плана не постоје подземне инсталације даљинског грејања. Просторним планом Републике Србије предвиђена је ревитализација и модернизација са електрификацијом једноколосечне пруге Ниш-Зајечар-Прахово Пристаниште. Привреда и индустрија Општине Неготин сконцентрисана је у центрима развоја Неготин и Прахово са индустријским зонама и мањим центрима развоја на руралном подручју. На подручју града Зајечара (који је индустријски и трговачки центар) привређују следеће фирме: предузеће „Уједињене Српске пиваре Зајечарско“, акумулационо језеро „Грлиште“, предузеће „Житопромет“, фабрика „Имлек“, „Бели Тимок“, „Тупижница“, а на територији општине Неготин: „Коначе“, „Врело“, „Хладњача“, „Михајовац (БМ-1)“, „Михајловац (каптажа)“, „Барбарош“, манастир „Буково“. Зајечарска индустрија је разнородна: металопрерађивачка, прехранбено-прерађивачка, индустрија стакла и порцелана, текстилна индустрија, производња електричне енергије. Општину Неготин, генерално посматрано, одликује ваздух релативно доброг квалитета. Аерозагађење карактеристично је само за поједине локације, односно активности. На територији општине Неготин главни енергетски потрошачи идентификовани су на подручју градског насеља Неготин и у индустријској зони Прахова. Индустријска загађења ваздуха потичу такође од продуката сагоревања енергетских горива, али и гасова и чврстих честица из технолошког процеса. Саобраћај као извор загађења ваздуха је изражен у граду. Магистрална саобраћајница пролази кроз центар града и представља велики извор загађујућих материја. Транзит према граничном прелазу за Бугарску и према ИХП Прахово и луци Прахово, такође пролази кроз град. Поред уобичајеног загађења од саобраћаја, у овом случају постоји стална опасност због транспорта опасних материја.

Систематска и континуирана праћења квалитета ваздуха на територији општине врше се само на једном мерном месту - Главној метеоролошкој станици Неготин. Мерења врши Републички хидрометеоролошки завод Србије.

Завод за јавно здравље „Тимок“ из Зајечара врши мерења основних загађујућих материја у ваздуху: сумпордиоксида, чађи, азотдиоксида, укупних таложних материја (у оквиру којих су мерени тешки метали Pb, Zn и Cd) и суспендованих честица и сачињава годишње Извештаје о испитивању - мониторингу ваздуха у Неготину на мерном месту зграда М.З. ул. ЈНА бр. 10. Резултати испитивања за 2023. годину показали су да концентрације NO₂, SO₂ и чађи нису прелазиле референтну вредност ни у једном узорку. Измерене вредности су усаглашене са захтевима датим у Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Сл.гласник РС”, бр.11/10, 75/10, 63/13) и за први квартал 2024. године.

На основу појединачних истраживања у протеклом периоду, доступности и ажурности података, могу се извести општи закључци о изворима загађења. На основу прелиминарне анализе постојећих загађивача, процењује се да на подручју општине постоје активности које су у незнатној мери загађују ваздух, али нема прекорачења ГВЕ. С обзиром на локалне климатске

карактеристике (магловитост, низак ваздушни притисак, тишине/калме-без ветра и сл.), емисије штетних супстанци могу имати кумулативно и синергијско дејство на квалитет ваздуха.

Што се тиче квалитета вода, на подручју Просторног плана најзначајнији водотоци су река Тимок, Јасеничка река и Сиколска река. Река Тимок и Јасеничка река су водотоци I реда који су обухваћени Одлуком о утврђивању пописа вода I реда („Сл. гласник РС“ бр. 83/2010), док је Сиколска река водоток II реда. Подручје Просторног плана припада водном подручју Дунав, у складу са чл. 27. Закона о водама и Правилником о одређивању граница подсливова („Сл. гласник РС“, бр. 54/2011). Предметни простор се налази на подручју водне јединице број 12, „Дунав и Тимок – Неготин“ и водне јединице 13 „Тимок-Зајечар, према Правилнику о одређивању водних јединица и њихових граница („Сл. гласник РС“ бр. 8/2018).

Потенцијални извори загађења површинских и подземних вода су неконтролисано испуштање отпадних вода (индустријске/технолошке, фекалне/канализације, атмосферске), неконтролисано одлагање отпада у близини водених токова, приобаљу и у речним коритима. Осим градске неготинске канализације, као постојећи или потенцијални загађивачи површинских и подземних вода јављају се још и отпадне воде из кланице (реципијент главни мелиорациони канал), фарма свиња у Кобишници (реципијент канал К31) као и екстериторијална загађења - загађења Тимока рудничким водама из РТБ Бор и отпадним водама из индустријских постројења у Зајечару (пивара, стаклара, кожара).

Испитивања квалитета површинских вода у општини Неготин спроводи републички РХМЗ, и то само на профилу Радујевац на Дунаву. На мерном месту плажа „Кусјак“ на Дунаву у сврху безбедног купања и рекреације, Општинска управа обезбеђује мониторинг здравствене исправности површинских вода. На подручју општине Неготин РХМЗС мери и квалитет подземних вода на Главној станици Неготин. Мерења се врше на станици у батерији, на четири пијезометара дубине 16,6 m, 9,6 m, 5 m и 3 m. Станица припада сливу Канала Јасеничке реке (Дунав), од које је удаљена 770 m. Геолошки састав терена чине алувијални квартарни седименти Дунава. Станица је активна од фебруара 2003. године. Квалитет подземне воде мери се једном до два пута годишње. Мерења квалитета вода врше се ван планског подручја, тако да нису од значаја за овај Просторни план.

Квалитет земљишта, у односу на присуство загађујућих, штетних и опасних материја, сличан је као квалитет вода, али су притисци последица хемизације у пољопривреди и неадекватног поступања са отпадом на предметној територији због чега се јавља значајан број санитарно неуређених депонија (сметлишта). Земљишта на територији општине Неготин у мањој или већој мери су деградирана различитим природним и антропогеним процесима. Најзначајнији антропогени фактор који доводи до загађивања земљишта јесте хемијска индустрија, тј. ИХП Прахово.

Што се тиче комуналне буке у животној средини, бука и вибрације јављају се махом дуж саобраћајница (линијских извора буке) и у близини привредних погона. Завод за јавно здравље „Тимок“ из Зајечара врши мерење буке у општини Неготин на 5 мерних места и израђује Годишње извештаје о мерењу буке. Годишњи извештај о мерењу буке за 2023. годину показује да измерене вредности нивоа буке у животној средини не прелазе граничну вредност, прописану Уредбом о граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини ("Сл.гласник РС" , бр.75/10).

У погледу јонизујућег зрачења, извор зрачења су далеководи и радио-базне станице, а заштита од њиховог електричног поља и магнетне индукције обезбеђује се у току пројектовања и погона далековода сходно домаћем законодавству и смерницама Светске здравствене организације (WHO). Имајући у виду постојеће и планиране далеководе, овај утицај на животну средину сматра се контролисаним и безбедним. На основу увида у податке Агенције за заштиту животне средине и Извештаја о систематском испитивању нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини, на територији планског обухвата нису вршења мерења нивоа зрачења.

По питању санитације инфраструктурна опремљеност је релативно лоша на подручју Просторног плана. ЈКП „Бадњево“ Неготин нема мрежу ни инсталације водовода и канализације на предметном подручју. ЈКП „Бадњево“ поседује у свом организационом саставу постројење за пречишћавање отпадних вода, које није у функцији. У току је израда Пројекта реконструкције постројења за пречишћавање отпадних вода. Стање санитације насеља на територији града Зајечара је такође незадовољавајуће. ЈКСП „Зајечар“ нема инфраструктурну мрежу у катастарским општинама Брусник и Кленовац које су у планском обухвату. Отпадне воде се изливају у окружење, не пречишћавају се, већ се директно испуштају у Тимок. Насеља своје отпадне воде непосредно упућују у површинске и подземне воде, што све више угрожава и њихова властита локална изворишта.

Потребно је применити мере заштите од пожара утврђене Законом о заштити од пожара ("Сл.гласник РС", бр. 111/09, 20/15 и 87/18 - др. закони), Законом о запаљивим и горивим течностима и запаљивим гасовима ("Сл. гласник РС", бр. 54/15), као и важећим техничким прописима и српским стандардима којима је са аспекта заштите од пожара и експлозија уређена област планирања и изградње објеката, опреме, инсталација и уређаја који су у обухвату овог планског документа.

У погледу управљања отпадом, на подручју пивница ЈКП „Бадњево“ Неготин има постављене контејнере које редовно празни. Постоје услови да ЈКП „Бадњево“ врши сакупљање, транспорт, депоновање и збрињавање отпада са подручја Смедовачких и Братујевачких пивница, док на подручју археолошког локалитета из римског периода Врело-Шаркамен не постоје услови за то. Депонија смећа налази се на излазу из града Неготина, на месном путу за село Радујевац, а на 5km од села Прахово. Општине источне Србије (Зајечар, Бор, Неготин, Мајданпек, Кладово, Књажевац, Бољевац) успоставиле су међуопштинску сарадњу са циљем да заједнички реше проблеме управљања чврстим отпадом и одабрана је локација "Халово" за регионалну депонију која је на територији општине Зајечар. У оквиру регионалног управљања отпадом предвиђена је изградња трансфер станице на територији општине Неготин. Пројектована регионална депонија у Зајечару у будућности треба да буде једина депонија на коју би се одлагао комунални отпад генерисан на територији општина Борског и Зајечарског округа, па самим тим и општине Неготин, уз неопходно унапређивање постојеће праксе, начина сакупљања и транспорта отпада, али и обнављање возног парка свих комуналних предузећа општина региона. До тада, отпад ће се одлагати као и до сада на главној локалној несанитарној депонији у Неготину, уз примену сабијања отпада и дневног покривања инертним материјалом. План управљања отпадом на територији општине Неготин урађен је 2015. године. На територији општине Неготин 2022. године регистровано је 39 дивљих депонија.

Према подацима Министарства заштите животне средине утврђено је да се у оквиру предметног обухвата не налазе савесно постројења/комплекси.

Због свега наведеног, закључци о стању животне средине, у контексту израде Просторног плана и ове Стратешке процене изводе се посредно, на основу постојања објеката, радова и активности које су извор дејства на животну средину (саобраћајна инфраструктура, начин евакуације отпадних вода и чврстог комуналног отпада, и др.).

Следеће активности и објекти имају највећи утицај на квалитет животне средине на ширем подручју Просторног плана: **саобраћајна инфраструктура; дивље депоније** (директно загађивање земљишта и подземних и површинских вода комуналним отпадом и патогеним микроорганизма са дивљих депонија, загађивање вода, ваздуха и земљишта секундарним продуктима депонија (депонијски гасови и процедне воде) и опасност од пожара због самоспаљивања отпада, појава непријатних мириса услед спаљивања отпада на депонијама, нарушавање слике предела и др); **неизграђеност комуналне инфраструктуре и индивидуална ложишта** у домаћинствима.

Примена и ефикасна контрола спровођења успостављених ограничења за развој активности, објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање животне средине обезбедиће одржавање

постојећег квалитета животне средине на највећем делу подручја Просторног плана и смањити ризик од евентуалног загађивања и деградације простора.

На подручју које се разматра кроз ову Стратешку процену постоји врло мали број података о стању животне средине и о оцени стања загађености (није дефинисано „нулто стање животне средине“ и не постоји интегрални катастар загађивача). Стање животне средине је зато, за поједине делове подручја дато као процена, на основу идентификације потенцијалних извора загађивања и могућих значајних негативних утицаја на животну средину.

1.4. Разматрана питања и проблеми заштите животне средине у Плану и приказ разлога за изостављање одређених питања и проблема из поступка процене

Критеријуми за одређивање могућих карактеристика значајних утицаја на животну средину планова и доношење Одлуке о изради стратешке процене садржани су у **Прилогу I Закона о Стратешкој процени**. Ови критеријуми заснивају се на: карактеристикама Плана и карактеристикама утицаја.

За доношење Одлуке о изради и обухвату Стратешке процене, уз примену осталих критеријума, посебно је важна идентификација проблема заштите животне средине планског подручја и могућност утицаја решења дотичног Просторног плана на: природне ресурсе, ваздух, воду, земљиште, буку, повећање ризика од удеса, становништво, насеља, јавне службе и здравље, шумарство, ловство и риболов, пољопривреду и културно-историјско наслеђе, туристички развој, инфраструктурне и комуналне објекте, развој инфраструктурних коридора и коридора осталих техничких система, управљање чврстим комуналним и осталим типовима отпада и јачање институционалних способности за заштиту животне средине.

На основу процене стања животне средине на подручју Просторног плана, посебно су разматрана следећа питања:

• заштита животне средине као приоритетна активност са којом ће бити усклађене све друге активности на подручју Просторног плана;• развој комуналне инфраструктуре;• заштита и одрживо коришћење земљишта;• унапређење квалитета живота на планском подручју.

Извештај о Стратешкој процени може се изјаснити о томе зашто поједина питања из области заштите животне средине нису била меродавна за разматрање. У конкретном случају као такво питање оцењено је:

а) климатске промене и девастација озонског омотача - с обзиром да садашња и очекивана продукција CO₂ и других гасова са ефектом стаклене баште, или са утицајем на озонски омотач, на планском подручју није меродавна у негативном или позитивном смислу са становишта обавеза које наша земља има у односу на одговарајуће, релевантне међународне споразуме у вези климатских промена и заштите озонског омотача.

1.5. Приказ припремљених варијантних решења која се односе на заштиту животне средине у Плану, укључујући варијантно решење нереализовања Плана и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине

За релевантне секторе Просторног плана, а у оквиру стратешке процене припремљена су два варијантна решења. Прво варијантно решење се односи на нереализовање Просторног плана - сценарио нултог развоја, а друго представља реализовање Просторног плана.

Варијантно решење 1: нереализовање Просторног плана

Нереализовањем Просторног плана стање би се погоршало и то на следећи начин:

У области **привреде**:

- у недовољној мери развијене активности које су комплементарне заштити животне средине;
- енергетска неефикасност, нерационална потрошња воде, бахато коришћење ресурса;
- непланско ширење постојећих и неадекватно формирање нових привредних зона без одговарајуће инфраструктурне опремљености.

У области **инфраструктурних система**:

- даље угрожавање квалитета површинских вода неадекватном канализационом мрежом и испуштањем непречишћених отпадних насељских и индустријских вода у реципијенте без предходног третмана;
- нереализација гасоводне мреже и повећан притисак на животну средину.

У области **управљања отпадом**:

- даљи штетни утицаји од дивљих и неуређених депонија;
- неадекватно депоновање комуналног и индустријског отпада.

У области **мониторинга и инвестирања** у заштиту животне средине:

- недовољно материјалних средстава уложених у програме заштите животне средине;
- недовољно развијен систем мониторинга.

Варијантно решење 2: реализовање Просторног плана

У области **привреде**:

- планирање туристичких и комерцијалних делатности, пословних, јавних, спортских и др. садржаја и услуга ради повећања квалитета живота;
- заштита животне средине и висок степен искоришћености простора.

У области **инфраструктурних система**:

- рационална потрошња воде;
- развој канализационе инфраструктуре;
- предtretман отпадних вода пре упуштања у канализацију;
- постизање енергетске ефикасности;
- одржавање, унапређење и поузданост у раду електроенергетске мреже;
- афирмација коришћења алтернативних и обновљивих извора енергије.

У области **управљања отпадом**:

- унапређење депоновања и евакуације чврстог отпада довешће до повећања квалитета живота на планском подручју, а и шире.

У области **заштите животне средине**:

- заштита ваздуха, земљишта, површинских и подземних вода;
- заштита од буке и вибрација;
- заштита биодиверзитета, флоре и фауне;
- даље унапређење и развој система мониторинга;
- веће улагање у програме заштите животне средине.

Поређење варијантних решења

Варијантно решење 1, које се односи на нереализовање Просторног плана - сценарио нултог развоја је неповољније са аспекта заштите животне средине, посебно у погледу даљег загађивања вода и проблема отпада. Такође, нема утицаја на веће инвестирање у програме заштите животне средине, нити има утицаја на даљи развој система мониторинга. Са аспекта варијанте 1, не очекује се значајније унапређење мера заштите од елементарних непогода нити се очекује адекватно реаговање у случају удеса.

Са аспекта варијанте 2, која се односи на реализацију Просторног плана, предвиђен је развој планског подручја уз примену одговарајућих мера заштите животне средине. Од великог је значаја решавање третмана отпадних вода и отпада. Просторним планом је предвиђен даљи

развој система мониторинга и инвестирање у програме заштите животне средине. Такође, сва наведена планска решења доприносе повећању квалитета живота локалног становништва.

Због свега наведеног, закључује се да варијантно решење 2, односно реализација Просторног плана, представља уједно и најповољније варијантно решење са становишта заштите животне средине.

1.6. Резултати претходних консултација са заинтересованим органима и организацијама битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене

У поступку израде Просторног плана и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката:

1. МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
2. МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ, Сектор за водни саобраћај и безбедност пловидбе
3. МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ, Републичка дирекција за воде
4. МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
5. МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, Сектор за заштиту природе и климатске промене
6. МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, Одсек за заштиту од великих хемијских удеса
7. МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, Сектор за ванредне ситуације
8. МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ, Сектор за материјалне ресурсе управа за инфраструктуру
9. МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊЕ И СПОЉНЕ ТРГОВИНЕ
10. МИНИСТАРСТВО ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
11. МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ
12. МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА И МАЋИНСКА ПРАВА И ДРУШТВЕНИ ДИЈАЛОГ
13. МИНИСТАРСТВО ЗА БРИГУ О ПОРОДИЦИ И ДЕМОГРАФИЈУ
14. МИНИСТАРСТВО ЗА БРИГУ О СЕЛУ
15. МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА
16. МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА
17. МИНИСТАРСТВО ИНФОРМИСАЊА И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА
18. МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ
19. МИНИСТАРСТВО ТУРИЗМА И ОМЛАДИНЕ
20. МИНИСТАРСТВО СПОЉНИХ ПОСЛОВА
21. МИНИСТАРСТВО СПОРТА
22. МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ
23. МИНИСТАРСТВО РУДАРСТВА И ЕНЕРГЕТИКЕ
24. МИНИСТАРСТВО НАУКЕ, ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА И ИНОВАЦИЈА
25. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ
26. АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО „ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ“
27. ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА СРБИЈЕ д.о.о. Београд
28. Акционарско друштво „ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ“
29. ТЕЛЕКОМ СРБИЈА А.Д.

30. ЦЕТИН –ТЕЛЕНОР
31. A1 SRBIJA D.O.O., Сектор приступне мреже
32. РАДИО ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ
33. Ј.П. „ПОШТА СРБИЈЕ”, Дирекција за поштанску везу
34. ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ЕМИСИОНА ТЕХНИКА И ВЕЗЕ”
35. СББ - СРПСКЕ КАБЛОВСКЕ МРЕЖЕ
36. РЕПУБЛИЧКИ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКИ ЗАВОД
37. РЕПУБЛИЧКИ СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД
38. РЕПУБЛИЧКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ
39. ЦЕНТАР ЗА РАЗМИНИРАЊЕ
40. ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ПУТЕВИ СРБИЈЕ”
41. ЈВП „СРБИЈАВОДЕ“
42. ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „СРБИЈАШУМЕ”
43. ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ТРАНСНАФТА”
44. ЈП „СРБИЈАГАС”
45. НАФТНА ИНДУСТРИЈА СРБИЈЕ А.Д.
46. РАТЕЛ - РЕПУБЛИЧКА АГЕНЦИЈА ЗА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ
47. „ИНФРАСТРУКТУРА ЖЕЛЕЗНИЦЕ СРБИЈЕ” А.Д.
48. ДИРЕКТОРАТ ЦИВИЛНОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
49. ЈУГОРОСГАЗ
50. КОНТРОЛА ЛЕТЕЊА СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ – „SMATSA“ ДОО
51. EPS DISTRIBUCIJA DOO BEOGRAD, REGIONALNI CENTAR JUGOISTOK NIŠ, ELEKTROTIMOK - ELEKTRODISTRIBUCIJA NEGOTIN
52. БАДЊЕВО ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ
53. Туристичка организација општине Неготин
54. Општина Неготин, Одељење за урбанизам, грађевинарство и заштиту животне средине
55. Градска управа Зајечар, Одељење за урбанизам, грађевинске и комуналностамбене послове
56. Завод за заштиту споменика културе Ниш
57. ЈКП ”ТИМОК ОДРЖАВАЊЕ”
58. ЈКП "ХИГИЈЕНА ЗАЈЕЧАР" - Зајечар
59. ЈАВНО КОМУНАЛНО – СТАМБЕНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЗАЈЕЧАР, ЗАЈЕЧАР
60. ЈАВНО КОМУНАЛНО ПРЕДУЗЕЋЕ ВОДОВОД ЗАЈЕЧАР
61. ЈКП Паркирање пројектовање и надзор -Зајечар
62. Туристичка организација града Зајечара
63. Туристичка организација Србије

II Општи и посебни циљеви и избор индикатора

Према члану 14. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму. На основу дефинисаних циљева врши се избор одговарајућих индикатора који ће се користити у изради стратешке процене.

2.1. Полазишта и основе општих и посебних циљева

Општи циљеви стратешке процене (Табела 2.1) дефинисани су на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима (на националном и регионалном нивоу), циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и циљева у области заштите животне средине релевантних секторских докумената. На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине наведених у плановима и стратегијама дефинисани су општи циљеви СПУ који се доминантно односе на следеће области животне средине: заштита основних чинилаца животне средине са циљем смањивања притисака од људских активности.

За реализацију општих циљева утврђују се посебни циљеви стратешке процене у појединим областима заштите. Посебни циљеви стратешке процене (Табела 2.1) представљају конкретан, делом квантификован исказ општих циљева дат у облику смерница за промену и акција уз помоћ којих ће се те промене извести. Посебни циљеви стратешке процене чине, првенствено, методолошко мерило кроз које се третирају/проверавају ефекти Просторног плана на животну средину. Они треба да обезбеде субјектима одлучивања јасну слику о суштинским утицајима на животну средину, на основу које је могуће донети одлуке које су у функцији заштите животне средине и реализације основних циљева одрживог развоја.

2.2. Избор посебних циљева и индикатора

Република Србија је 2008. године усвојила Националну стратегију одрживог развоја („Службени гласник Републике Србије“, бр. 57/08) којом су дефинисани принципи и приоритети одрживог развоја и 76 индикатора да прате напредак Србије ка одрживом развоју. Ови индикатори су изабрани из сета индикатора УН, али се сви индикатори не прате у Србији. Индикатори су дефинисани и у Закону о Просторном плану Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 88/10). Такође, Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Службени гласник Републике Србије“, бр. 37/2011) прописује листу индикатора који се односе на животну средину који су овде коришћени. Индикатори Стратешке процене утицаја (Табела 2.1) су изабрани у складу са напред наведеним циљевима СПУ, а на основу индикатора Просторног плана Републике Србије и Стратегије одрживог развоја Републике Србије, а који су у складу са «Основним сетом УН индикатора одрживог развоја». Овај сет индикатора заснован је на концепту «узрок-последица-одговор».

Табела 2.1. Општи и посебни циљеви стратешке процене и избор индикатора

Област СПУ	Општи циљеви СПУ	Посебни циљеви СПУ	Индикатори
ВОДА	Заштита и очување квалитета вода	- Заштити површинске и подземне воде	- Промена квалитета површинских и подземних вода као последица реализације планираних активности у туризму и унапређењу инфраструктурних коридора
ВАЗДУХ	Смањити ниво штетних материја у ваздуху	- Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха (превасходно из саобраћаја и индивидуалних ложишта)	- Број становника изложеног загађујућим материјама из ваздуха (нарочито у зони државних путева првог и другог реда)
ЗЕМЉИШТЕ	Заштита и одрживо коришћење шумског и пољопривредног земљишта	- Заштитити шумско и пољопривредно земљиште - Смањити контаминацију земљишта изазвану коришћењем хемијских средстава у виноградарству	- Промена површина шумског и пољопривредног земљишта (ha) - Површина земљишта угроженог ерозивним процесима (ha)
СТАНОВНИШТВО И ЉУДСКО ЗДРАВЉЕ	Заштита становништва и људског здравља	- Заштити становништво и људско здравље	- Број становника изложеног индиректном или индиректном дејству загађења ваздуха (из саобраћаја) - Учесталост обољења која се могу довести у везу са загађеним ваздухом, водом и земљиштем - Број становника изложеног повишеном нивоу буке - Број становника потенцијално угрожених ерозијом и бујицама
ПРИРОДНЕ ВРЕДНОСТИ	Заштита и очување биодиверзитета и геодиверзитета	- Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет	- Близина и врста активности које могу утицати на биодиверзитет и геодиверзитет њихов интензитет и учесталост
ПРИРОДНА ДОБРА И КУЛТУРНА ДОБРА	Очувати природна и културна добра	- Заштитити природна добра - Заштитити културна добра	- Број и значај природних добара који су под утицајем планираних активности - Број и значај културних добара који су под утицајем планираних активности

III Процена могућих утицаја на животну средину

Процена могућих утицаја Плана на животну средину, према Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину, члан 15, садржи следеће елементе:

1. приказ процењених утицаја варијантних решења Плана повољних са становишта заштите животне средине са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
2. поређење варијантних решења и приказ разлога за избор најповољнијег решења;
3. приказ процењених утицаја плана и програма на животну средину са описом мера за спречавање и ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја на животну средину;
4. начин на који су при процени утицаја узети у обзир чиниоци животне средине, укључујући податке о: ваздуху, земљишту, клими, јонизујућем и нејонизујућем зрачењу, буци и вибрацијама, биљном и животињском свету, становништву, квалитету живота и здрављу људи, инфраструктурним, индустријским и другим објектима, или другим створеним вредностима;
5. начин на који су при процени узете у обзир карактеристике утицаја: вероватноћа, интензитет, сложеност/реверзибилност, временска димензија (локација, географска област, број изложених становника, прекогранична природа утицаја, кумулативна и синергијска природа утицаја).

3.1. Евалуација карактеристика и значаја утицаја стратешких опредељења

Циљ израде стратешке процене утицаја на животну средину је сагледавање могућих негативних утицаја/трендова које планске активности у туристичком развоју Неготинског виногорја могу имати на квалитет животне средине на подручју Плана и предвиђање смерница за њихово смањење, односно довођење у прихватљиве оквире не стварајући конфликте у простору и водећи рачуна о капацитету животне средине на посматраном простору. Процена утицаја Плана, односно планских решења, извршена је у наставку Стратешке процене.

Извршена је евалуација значаја, просторних размера и вероватноће утицаја планских решења на животну средину на територији Плана. Значај утицаја процењује се у односу на величину утицаја и просторне размере на којима се може остварити утицај.

У табели 3.1. утицаји планских решења према величини промена оцењени су бројевима од -2 до +2, где се знак минус односи на негативне, а знак плус за позитивне промене.

Табела 3.1. Критеријуми за оцењивање величине утицаја

Величина утицаја	Ознака	Опис
Већи	- 2	У већој мери нарушава животну средину
Мањи	-1	У мањој мери нарушава животну средину
Нема утицаја	0	Нема директног утицаја или нејасан утицај
Позитиван	+1	Мање позитивне промене у животној средини
Повољан	+2	Повољне промене квалитета животне средине

У табели 3.2.. приказани су критеријуми за вредновање просторних размера утицаја.

Табела 3.2. Критеријуми за вредновање просторних размера утицаја

Значај утицаја	Ознака	Опис
Регионални	Р	Могућ утицај на регионалном нивоу
Општински	О	Могућ утицај на општинском нивоу
Локални	Л	Могућ утицај локалног карактера

У табели 3.3. приказани су критеријуми за процену вероватноће утицаја.

Табела 3.3. Скала за процену вероватноће утицаја

Вероватноћа	Ознака	Опис
100%	С	Утицај сигуран
више од 50%	В	Утицај вероватан
мање од 50%	М	Утицај могућ

Додатни критеријуми могу се извести према времену трајања утицаја - привремени-повремени (П) и дуготрајни (Д) ефекти. На основу свих наведених критеријума врши се евалуација значаја идентификованих утицаја за остваривање циљева СПУ.

Табела 3.4. Планска решења обухваћена проценом утицаја

Сектор	Планска решења
Пољопривреда	Ревитализација виноградарства и производње вина на подручју пивница као и подршка развоју мултифункционалне пољопривреде
Заштита предела	Утврђивање и именовање локалних карактера предела као прилога ознакама географског порекла
Заштита природних и непокретних културних добара	Обезбеђење трајне и интегрисане заштите, презентације и одрживог коришћења природних, културних и предеоних вредности (нарочито непокретних културних добара пивница и римског локалитета)
Инфраструктура и комунална делатност	Развој друмског саобраћаја, секундарне путне мреже и ревитализација и модернизација железничке пруге у циљу развоја руралних и виноградарских подручја и побољшање приступачности до постојећих и потенцијалних туристичких дестинација
Туризам	Развој туризма организовањем садржајно заокружене туристичке понуде усклађене са режимима заштите и интегрисане у понуду туристичке дестинације Доње Подунавље
Заштита животне средине	Спровођење мера превентивне заштите и унапређење квалитета животне средине Санација последица неповољних утицаја/промена које су настале као последица туристификације подручја

У табели 3.4. извршен је избор планских решења која су укључена у процес мултикритеријумске евалуације (табела 3.5, 3.6., 3.7.) и на основу кога се идентификују стратешки значајни утицаји планских решења у односу на циљеве Стратешке процене (Табела 3.8).

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Заштити површинске и подземне воде
2.	Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха (превасходно из саобраћаја и индивидуалних ложишта)
3.	Заштитити шумско и пољопривредно земљиште
4.	Смањити контаминацију земљишта изазвану коришћењем хемијских средстава у виноградарству
5.	Заштити становништво и људско здравље
6.	Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет
7.	Заштита, очување и унапређење природних добара
8.	Заштита и очување културних добара

Табела 3.5. Процена величине утицаја Плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Ревитализација виноградарства и производње вина на подручју пивница као и подршка развоју мултифункционалне пољопривреде	0	-1	-1	-1	+1	+1	+2	+2
Утврђивање и именовање локалних карактера предела као прилога ознакама географског порекла	0	0	+1	0	0	+2	+2	+2
Обезбеђење трајне и интегрисане заштите, презентације и одрживог коришћења природних, културних и предеоних вредности	0	0	+2	0	+1	+2	+2	+2
Развој друмског саобраћаја, секундарне путне мреже и ревитализација и модернизација железничке пруге	-1	-1	-1	0	+1	-1	-1	+2
Развој туризма усклађеног са режимима заштите и интегрисане у понуду туристичке дестинације Доње Подунавље	0	0	-1	0	+1	+1	+2	+2
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење квалитета животне средине	+2	+2	+2	+1	+2	+2	0	0
Санација последица неповољних утицаја/промена које су настале као последица туристификације подручја	+2	+2	+2	+1	+2	+2	0	0

* - критеријуми према табели 3.1.

Табела 3.6. Процена просторних утицаја Плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Ревитализација виноградарства и производње вина на подручју пивница као и подршка развоју мултифункционалне пољопривреде		Л	Л	Л	Л	Л	Р	Р
Утврђивање и именовање локалних карактера предела као прилога ознакама географског порекла			Р			Л	Р	Р
Обезбеђење трајне и интегрисане заштите, презентације и одрживог коришћења природних, културних и предеоних вредности			Л		Л	Л	Р	Р
Развој друмског саобраћаја, секундарне путне мреже и ревитализација и модернизација железничке пруге	Л	Л	Л		Л	Р	Л	Р
Развој туризма усклађеног са режимима заштите и интегрисане у понуду туристичке дестинације Доње Подунавље			Л		Л	Р	Р	Р
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење квалитета животне средине	Л	Л	Л	Л	Л	Л		
Санација последица неповољних утицаја/промена које су настале као последица туристификације подручја	Л	Л	Л	Л	Л	Л		

* - критеријуми према табели 3.2.

Ред. бр.	Циљ СПУ
1.	Заштити површинске и подземне воде
2.	Смањити изложеност становништва штетним материјама из ваздуха (превасходно из саобраћаја и индивидуалних ложишта)
3.	Заштитити шумско и пољопривредно земљиште
4.	Смањити контаминацију земљишта изазвану коришћењем хемијских средстава у виноградарству
5.	Заштити становништво и људско здравље
6.	Заштитити биодиверзитет и геодиверзитет
7.	Заштита, очување и унапређење природних добара
8.	Заштита и очување културних добара

Табела 3.7. Процена вероватноће утицаја Плана на животну средину

Планска решења	Циљеви СПУ							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Ревитализација виноградарства и производње вина на подручју пивница као и подршка развоју мултифункционалне пољопривреде		М	М	М	М	М	В	В
Утврђивање и именовање локалних карактера предела као прилога ознакама географског порекла			М			М	В	В
Обезбеђење трајне и интегрисане заштите, презентације и одрживог коришћења природних, културних и предеоних вредности			М		М	М	В	В
Развој друмског саобраћаја, секундарне путне мреже и ревитализација и модернизација железничке пруге	В	В	В		М	М	В	В
Развој туризма усклађеног са режимима заштите и интегрисане у понуду туристичке дестинације Доње Подунавље			М		М	В	В	В
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење квалитета животне средине	В	В	В	В	В	В		
Санација последица неповољних утицаја/промена које су настале као последица туристификације подручја	В	В	В	В	В	В		

* - критеријуми према табели 3.3.

Табела 3.8. Збирни утицаји Измена и допуна Плана на животну средину са образложењем утицаја

Планска решења	Ранг утицаја у односу на циљеве СПУ								Образложење утицаја
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Ревитализација виноградарства и производње вина на подручју Рајачких, Смедовачких и Рогљевачких пивница као и подршка развоју мултифункционалне пољопривреде		-1ЛМ	-1ЛМ	-1ЛМ	+1ЛМ	+1ЛМ	+2РВ	+2РВ	Наведено планско решење може имати мање негативне локалне утицаје на смањење Изложености становништва штетним материјама из ваздуха, заштиту шумског и пољопривредног земљишта и смањење контаминације земљишта изазване коришћењем хемијских средстава у виноградарству. Наведени негативни утицаји се могу смањити или неутрализовати применом мера прописаних кроз ову СПУ. Планско решење може имати позитивне утицаје локалног типа на заштиту становништва и људског здравља и биодиверзитет и геодиверзитет као и вероватни јачи позитиван утицај регионалног распрострања на заштиту, очување и унапређење природних и културних добара
Утврђивање и именовање локалних карактера предела као прилога ознакама географског порекла			+1РМ			+2ЛМ	+2РВ	+2РВ	Планске активности могу на локалном нивоу позитивно утицати на заштиту шумског и пољопривредног земљишта и заштиту био и геодиверзитета и имати већи позитивни регионални утицај на заштиту, очување и унапређење природних и културних добара
Обезбеђење трајне и интегрисане заштите, презентације и одрживог коришћења природних, културних и предеоних вредности (нарочито непокретних културних добара пивница и римског локалитета)			+2ЛМ		+1ЛМ	+2ЛН	+2РВ	+2РВ	Очекују се позитивни утицаји локалних карактера на заштиту шумског и пољопривредног земљишта, заштиту становништва и људског здравља и биодиверзитет и геодиверзитет, као и вероватни јачи позитиван утицај регионалног распрострања на заштиту, очување и унапређење природних и културних добара
Развој друмског саобраћаја, секундарне путне мреже и ревитализација и модернизација железничке пруге у циљу развоја руралних и виноградарских подручја и побољшање приступачности до постојећих и потенцијалних туристичких дестинација	-1ЛВ	-1ЛВ	-1ЛВ		+1ЛМ	-1РМ	-1ЛВ	+2РВ	Планско решење може имати мање негативне утицаје локалног карактера на заштиту вода, ваздуха, земљишта (пољопривредног и шумског), био и геодиверзитет и природна добра, који се могу неутралисати или значајно смањити применом мера датих кроз ову СПУ
Развој туризма организовањем садржајно заокружене туристичке понуде усклађене са режимима заштите и интегрисане у понуду туристичке дестинације Доње Подунавље			-1ЛМ		+1ЛМ	+1РМ	+2РВ	+2РВ	Утицаји овог планског решења су регионалне дисперзије и позитивно делују на биодиверзитет и геодиверзитет и заштиту, очување и унапређење природних и културних добара. Једини негативан утицај локалног типа могућ је у односу на заштиту шумског и пољопривредног земљишта.
Спровођење мера превентивне заштите и унапређење квалитета животне средине	+2ЛВ	+2ЛВ	+2ЛВ	+1ЛВ	+2ЛВ	+2ЛВ			Спровођење мера заштите и унапређења квалитета животне средине имаће позитивне утицаје регионалног типа на скоро све циљеве заштите животне средине
Санација последица неповољних утицаја/промена које су настале као последица туристификације подручја	+2ЛВ	+2ЛВ	+2ЛВ	+1ЛВ	+2ЛВ	+2ЛВ			Санација последица неповољних промена на планском подручју кондипирана у овом планском решењу допринеће позитивним утицајима регионалног на шире подручје Плана у односу на скоро све циљеве Стратешке процене

3.2. Кумулативни и синергетски ефекти

У складу са Законом о стратешкој процени (Члан 15) стратешка процена обухвата и процену кумулативних и синергетских ефеката. Значајни ефекти могу настати као резултат интеракције између бројних мањих утицаја постојећих објеката и активности и различитих планираних активности на подручју Плана.

Кумулативни ефекти настају када појединачна секторска решења немају значајан утицај, а неколико индивидуалних ефеката заједно могу да имају значајан ефекат.

Синергетски ефекти настају у интеракцији –синергији појединачних утицаја који производе укупни ефекат који је већи од простог збира појединачних утицаја.

Предметном СПУ нису идентификовани значајни кумулативни или синергетски утицаји који могу настати у интеракцији планираних и постојећих активности на планском подручју.

3.3. Опис мера за предупређење и смањење негативних и повећање позитивних утицаја на животну средину

Заштита животне средине подразумева поштовање општих превентивних мера заштите животне средине и природе као и свих техничко-технолошких мера и прописа утврђених важећом законском регулативом и условима надлежних органа и организација.

Приликом израде Планова треба тежити очувању вредности природних ресурса и добара, односно рационалном коришћењу природних ресурса у складу са циљевима одрживог развоја али и туристичким и пољопривредним развојним тенденцијама на планском подручју.

Планска решења Просторног плана формирана су у складу са заштитом и унапређењем квалитета животне средине, природних и културних вредности и развоја туризма на подручју Неготинског виногорја у складу са одрживим развојем туризма, пољопривредне производње, као и у складу са решењима датим регионалним развојним документима (Регионалним просторним планом Тимочке крајине), локалним развојним плановима (просторним плановима града Зајечара и општине Неготин), стратешким, развојним и акционим плановима и др.

Просторни план такође даје и сет планских мера и правила за уређење и коришћење простора и грађење на овом подручју. Наведене мере исказане су детаљније кроз планске циљеве и препоруке за приступ изради и процени утицаја планова, програма и пројеката на нижем хијерархијском нивоу.

Основна мера коју треба спроводити на целом подручју Просторног плана је очување садашњег и унапређење будућег стања квалитета животне средине, адекватну заштиту природних и непокретних културних добара уз појединачне интервенције на локацијама са нарушеним квалитетом појединих параметара заштите уз поштовање развојних тенденција простора

Заштита ваздуха

На подручју Просторног плана ће се примењивати мере заштите животне средине утврђене просторним плановима града Зајечара и општине Неготин (са припадајућим стратешким проценама на животну средину), и овим Просторним планом.

Очување квалитета ваздуха и остваривање вишег квалитета ваздуха на територији ППППН засниваће се на примени следећих правила и мера заштите за:

- (1) смањење емисија загађујућих материја из постојећих извора загађивања (индивидуалних ложишта, из саобраћаја и др.) гасификацијом подручја, коришћење еколошки прихватљивијих горива за загревање објеката – конверзија индивидуалних ложишта и веће коришћење течног нафтног гаса (ТНГ), као и коришћење електричне енергије искључиво у спрези са енергетски ефикасним термотехничким системима – топлотним пумпама, повећање локалног (индивидуалног) коришћења соларне енергије за производњу електричне и топлотне енергије за сопствене потребе, употребом енергије ветра, према будућим плановима за ово подручје, али и контролом граничних вредности емисија загађујућих материја од стране локалних јединица управе на основу утврђених европских и националних стандарда;
- (2) ограничавање емисија из нових потенцијалних извора загађивања (повећање обима саобраћаја на државним путевима I и II реда и то ИБ33, ИБ35, ПА169 и ПБ398) и регионалне једноколосечне железничке пруге Ниш-Зајечар), повећање антропопресије простора услед повећаног броја корисника простора због развијања нове туристичке понуде комплекса Неготинског виногорја у простору;
- (3) систематско праћење квалитета ваздуха, у складу са Европском директивом о процени и управљању квалитетом амбијенталног ваздуха (96/62/ЕС), у оквиру државне мреже мерних станица за мерење регионалног и прекограничног атмосферског преноса загађујућих материја у ваздуху и аероседиментима у оквиру међународних обавеза а у складу са Законом о заштити ваздуха („Службени гласник РС“ бр. 36/09, 10/13 и 26/21 др. закон) и Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/2010 и 63/2013).
- (4) унапређење зеленила и зелених површина у обухвату Плана;
- (5) Обезбеђивање заштите стамбених зона од емисије загађујућих материја заштитним зеленим појасевима формираним од више аутохтоних биљних врста;
- (6) Планирањем одговарајућих техничких и технолошких решења којима се обезбеђује да емисија загађујућих материја у ваздух задовољава прописане граничне вредности дефинисане законском регулативом, за све објекте из којих се емитују загађујуће материје;

Заштита вода

Ради заштите водотока и извора од загађивања, од којих је велики број у функцији водоснабдевања препоручује се ограничена и пажљива примена органских и минералних ђубрива и хемијских средстава у пољопривреди, санитарно безбедно складиштење стајског ђубрива и оцедних вода из објеката узгоја и силажа и пажљиво руковање бензином, дизел горивом и другим нафтним дериватима и забрањује прање возила и машина у водотоцима и акумулацији.

Конкретне мере заштите, односне мере за елиминисање или смањивање утицаја на животну средину приликом изградње објеката и уређења простора у оквиру планираних туристичких намена, утврдиће се у поступку израде пројектне документације, кроз студије утицаја на животну средину или на други начин утврђен у складу са законом. Кроз услове и мере заштите природе и културних добара, планирани радови и активности код којих је индикован значајнији неповољан утицај у домену квалитета вода и ваздуха, буке и отпада могу се оценити као сасвим неподесни са становишта циљева заштите природних или културних вредности или условно прихватљиви, уз јача ограничења и строжије мере заштите.

Просторним планом се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и антиерозиону заштиту.

Заштита вода на територији плана од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно да делују на издашност изворишта и здравствену исправност воде за пиће засниваће се на примени следећих правила и мера заштите:

- (1) контролом постојећих извора загађења; препознавањем и уклањањем извора загађивања река, успостављањем система интегралног управљања отпадом на територији Плана; спречавањем одрањања и спирања смећа у водотокове, са постојећих несанитарних сметлишта до њиховог затварања и ремедијације; и рационалном и стручном употребом пестицида и вештачких ђубрива у виноградарству и пољопривреди на подручју Просторног плана;
- (2) прописивањем строжијих критеријума за пречишћавање отпадних вода;
- (3) систематским праћењем квалитета вода реке Тимок и периодичним праћењем квалитета већих потока на територији плана: редовним праћењем вредности показатеља квалитета вода и редовним праћењем састава отпадних вода пре испуштања у реципијент;
- (4) Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода како би се реализовало санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање свих отпадних вода;
- (5) Израда катастра септичких јама уз решавање проблема њиховог пражњења
- (6) Регистровањем свих извора загађења вода (као једног од основних инструмената интегралног управљања водним ресурсима) и успостављањем контроле загађења кроз редукцију испуштања отпадних вода;
- (7) Применом организационо-економских мера за спречавање и смањење загађења вода;
- (8) Доследном применом Европске директиве о водама (2000/60/EC) и Закона о водама РС („Службени гласник РС“ бр. 30/10, 93/12, 101/16 и 95/2018 – др.закон) у домену: утврђивања и координације мера за површинске и подземне воде које припадају истом еколошком, хидролошком и хидрогеолошком сливу; спречавања или смањења утицаја незгода код којих долази до изненадног загађивања вода.

Заштита од ерозије обезбедиће се кроз строги надзор над сечама и другим шумарским радовима у шумама сопственика, извођење планираних радова на природном и вештачком обнављању шума у државној својини, подстицај и подршку земљопоседника за пошумљавање пашњака и другог за пољопривреду неподесног земљишта, затрављивање и пошумљавање земљишта оштећеног грађевинским радовима.

Ради заштите водотока и извора од загађивања, очувања плодности земљишта и очувања животињског света препоручује се ограничена и пажљива примена органских и минералних ђубрива и хемијских средстава у пољопривреди и виноградарству, санитарно безбедно складиштење стајског ђубрива и оцедних вода из објеката узгоја и силажа и пажљиво руковање бензином, дизел горивом и другим нафтним дериватима и забрањује прање возила и машина у водотоцима.

Заштита земљишта

Заштита и очување квалитета земљишта ће бити организована применом следећих правила и мера:

- (1) систематског праћења квалитета земљишта у непосредној околини постојећих и планираних инфраструктурних коридора;
- (2) спровођењем техничке и биолошке рекултивације деградираних површина на локалним сметлиштима на територији општине Неготин;
- (3) очувањем економских и екосистемских функција земљишта спровођењем техничких и биолошких радова и мера заштите на евидентираним ерозионим теренима; примена оптималне комбинације техничких , биотехничких (израда рустикалних преграда и травних водопутева) и биолошких радова. (пошумљавање, обнова деградираних шума, затрављивање, мелиорација шума и пашњака);
- (4) спречавањем загађења токсичним материјама које се користе у пољопривреди и виноградарству:

лекови, боје, пестициди, минерална ђубрива;

(5) строгим надзором над сечама и другим шумарским радовима у шумама сопственика, извођењем планираних радова на природном и вештачком обнављању шума у државној својини, подстицајем и подршком земљопоседника за пошумљавање пашњака и другог за пољопривреду неподесног земљишта, затрављивањем и пошумљавањем земљишта оштећеног грађевинским радовима.

Еколошко управљање комуналним отпадом

Еколошко управљање комуналним у планском подручју спроводиће се применом следећих мера:

(1) фазним решавањем депоновања комуналног отпада у складу са међуопштинским споразумима; кроз пројекте измештања, санације и рекултивације постојећих дивљих депонија преусмеравањем токова отпада на планирану регионалну депонију „Халово“ у Зајечару (за Зајечар, Бор, Неготин, Мајданпек, Кладово, Књажевац, Бољевац) у складу са Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031. године; дефинисање програма прикупљања комуналног отпада из руралних насеља од стране јавних комуналних предузећа или приватних лица, путем мобилних трансфер станица;

(2) дефинисањем зона за лоцирање рециклажних дворишта на подручју плана за примарну селекцију отпада и временски ограничено депоновање;

(3) организованим прикупљањем и одвожењем отпада, спровођењем забране одлагања свих врста отпада (комуналног, грађевинског, амбалажног, опасног и другог) осим на начин и на местима како је то одређено одговарајућим планом управљања отпадом, уклањањем и санитацијом тзв. „дивљих депонија”.

(4) утврђивањем локација за депоновање опасног и медицинског отпада (ван планског подручја) са територије Плана, у складу са регионалним стратегијама и плановима управљања отпадом и Програмом управљања отпадом у Републици Србији за период 2022-2031. године.

Заштита од буке

На основу Закона о заштити од буке у животној средини („Службени гласник РС“ 96/21) неопходно је утврђивање надлежности за спровођење мерења буке и заштите од буке на целој територији плана, посебно у коридорима државних путева. Надлежни за ове послове су Министарство за заштиту животне средине РС, које прописује мере и услове заштите од буке, као и јединице локалне самоуправе, које утврђују мере и услове заштите од буке, односно звучне заштите у плановима, програмима и пројектима, укључујући и оне на које даје сагласност у поступку стратешке процене утицаја, процене утицаја пројеката на животну средину, односно у поступку издавања интегрисане дозволе за рад постројења и активности.

Основна мера коју је у овом домену неопходно спровести односи се на утврђивање надлежности за спровођење мерења буке и заштите од буке у оквиру инфраструктурних коридора, пословним и/или привредним објектима и изграђених средина.

IV Смернице за израду стратешких процена на нижим хијерархијским нивоима и процене утицаја пројеката на животну средину

Према члану 16. Закона о стратешкој процени, Извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, одређују аспекти заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

Будући да се просторни план спроводи директно кроз издавање акта надлежног органа за све планиране радове, у целинама детаљне разраде: „Комплекс Буковско брдо”; „Смедовачке пивнице”; „Археолошког налазишта Врело - Шаркамен”; „Рогљевске пивнице ”; „Рајац село”; и „Рајачке пивнице”; утврђивање јавног интереса и спровођењем поступка експропријације за планиране површине јавне намене, у границама целина детаљне разраде: „Комплекс Буковско брдо”; „Смедовачке пивнице”; „Археолошког налазишта Врело - Шаркамен”; „ Рогљевске пивнице ”; „Рајац село”; и „Рајачке пивнице” и израду пројекта парцелације и препарцелације, у границама целина детаљне разраде: „Комплекс Буковско брдо”; „Смедовачке пивнице”; „Археолошког налазишта Врело - Шаркамен”; „ Рогљевске пивнице ”; „Рајац село”; и „Рајачке пивнице”;и индиректно кроз израде планова детаљне регулације и урбанистичке планове и пројекте неопходно је да се приликом израде техничке документације носиоци пројекта обратe надлежном органу за послове заштите животне средине са захтевом за одређивање потребе за израдом, или дефинисањем обима и садржаја Студије о процени утицаја на животну средину, у складу са Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС“, бр.135/04, 36/09, 72/09 – 43/11 – Уставни суд, 14/16, 76/18 и 95/18), Законом о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 135/04 и 36/09), Правилником о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 69/2005), и Уредбом о утврђивању Листе пројекта за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину („Службени гласник РС“, бр. 114/08). Ово се посебно односи н урбанистичке планове за потребе изградње објеката ветрогенератора, соларних фотонапонских постројења (соларних електрана), постројења за биомасу уколико су снаге веће од 1,0 MW, за изградњу објеката за производњу енергије из обновљивих извора. Такође ово се односи и на примену и разраду планских решења овог Просторног плана у другим просторним плановима подручја посебне намене у зонама директне примене: Просторни план подручја посебне међународног водног пута Е 80 - Дунав (паневропски Коридор VII) („Службени гласник РС”, број 14/15.); и Просторни план подручја посебне намене НП „Бердап“, („Службени гласник РС”, број 117/22.), као и у планским документима града Зајечара и општине Неготин.

V Програм праћења стања животне средине у току спровођења Плана

Успостављање ефикасног мониторинга предуслов је остваривања циљева Просторног плана у области заштите животне средине, односно циљева Стратешке процене и представља један од основних приоритета имплементације Просторног плана. Према Закону о заштити животне средине, Влада доноси програм мониторинга на основу посебних закона за период од две године за територију Републике Србије, а јединица локалне самоуправе, односно општина, доноси програм праћења стања животне средине на својој територији, који мора бити усклађен са претходно наведеним програмом Владе. Међутим, наведени програми нису још увек реализовани на територији Просторног плана.

Законом о Стратешкој процени утврђена је обавеза дефинисања програма праћења стања животне средине у току спровођења плана или програма за који се Стратешка процена ради. Законом је прописан и садржај програма мониторинга који, нарочито, садржи: 1) опис циљева плана и програма; 2) индикаторе за праћење стања животне средине; 3) права и обавезе надлежних органа; 4) поступање у случају појаве неочекиваних негативних утицаја; 5) друге елементе у зависности од врсте и обима плана и програма. При томе, дата је могућност да овај програм може бити саставни део постојећег програма мониторинга који обезбеђује орган надлежан за заштиту животне средине. Такође, мониторинг би требало да обезбеди информације о квалитету постојећег извештаја које се могу користити за израду будућег извештаја о стању квалитета животне средине.

Кључни плански циљ је обезбеђење просторних услова за одрживи развој подручја Просторног плана као туристичког подручја и виноградарског рејона. Одрживи развој огледа се у обезбеђењу трајне и интегрисане заштите животне средине, одрживом коришћењу свих њених елемената, саобраћајно и инфраструктурно уређење и опремање, развој и модернизација саобраћајне инфраструктуре. Општи и посебни циљеви Просторног плана, главна планска решења и њихов могући утицај на животну средину, детаљно су разрађени и предочени у претходним поглављима овог Извештаја. Циљеви Стратешке процене, који су повезани са циљевима Просторног плана идентификовани су у поглављу I овог Извештаја. На истом месту утврђени су и индикатори, који представљају репер и ослонац за евалуацију утицаја и промена. Поједини индикатори нису могли бити квантитативно проверени, те је процена у обзир узимала квалитативно вредновање појединих параметара животне средине.

Кључне области мониторинга су природне вредности (биодиверзитет, геонаслеђе, предео, шуме), ваздух, вода, земљиште и бука.

Систем мониторинга узима у обзир два извора информација и то:

- податке о стању животне средине, који су прибављени у поступку израде и реализације различитих пројеката на подручју Просторног п лана (водоснабдевања, канализације, саобраћаја, енергетске и саобраћајне инфраструктуре, комуналне инфраструктуре, заштите, санације и унапређења биодиверзитета, предела, шума, природних вредности и културних добара и др.) и подацима добијеним од стране надлежних институција;
- подацима заснованим на прописима и утврђеним различитим програмима *редовног мониторинга* животне средине на републичком и/или локалном нивоу.

5.1. Мониторинг систем за контролу квалитета вода

Основни документ за мониторинг квалитета вода је Годишњи програм мониторинга квалитета вода који се на основу члана 108. и 109. Закона о водама утврђује уредбом Владе на почетку календарске године за текућу годину. Програм реализује републичка организација надлежна за хидрометеоролошке послове и он обухвата месечна, недељна или дневна мерења и осматрања водотока, акумулација, изворишта од посебног значаја и једнократна годишња испитивања квалитета седимената, као и годишња испитивања подземних вода. Кроз имплементацију Просторног плана утврдиће се обавеза проширења мреже осматрачких места, а институције одговорне за спровођење тих додатних обавеза мониторинга квалитета вода биће накнадно одређене од стране јединица локалне самоуправе. Препоручује се и утврђивање субјеката деловања у случају удеса са последицама на квалитет вода, као и начин поступања у таквим ситуацијама. Неопходно је проширење пунктова/профила из мреже осматрачких места на којима се врши узорковање и испитивање квалитета вода.

Сходно Закону о водама, за државни односно надзорни мониторинг вода, који обухвата запремину, водостаје и протицаје до степена значајног за еколошки потенцијал и параметре (биолошке, хемијске, физичко-хемијске и хидроморфолошке) еколошког потенцијала одговорна је Агенција за заштиту животне средине.

5.2. Мониторинг систем за контролу квалитета ваздуха

Правни основ за праћење квалитета ваздуха представља Закон о заштити животне средине („Службени гласник РС“, 135/04, 36/09, 36/09 – др. закон, 72/09 – др.закон, 43/11 – одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18 – др. закон), Закон о заштити ваздуха („Службени гласник РС“ бр. 36/09, 10/13 и 26/21- др.закон) и Уредба о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Службени гласник РС“, бр. 11/10, 75/10 и 63/13).

Стандарди и методе мониторинга ваздуха прописани су Правилником о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података („Службени гласник РС“ бр. 54/92, 30/99, 19/06), који је донет на основу Закона о заштити животне средине. Предмет систематског мерења су одређене неорганске материје (сумпордиоксид, чађ, суспендоване честице, азотдиоксид, приземни озон, угљемоноксид, хлороводоник, флуороводоник, амонијак и водониксулфид), таложне материје из ваздуха, тешки метали у суспендованим честицама (кадмијум, манган, олово, жива, бакар), органске материје (угљендисулфид, акролеин и др), канцерогене материје (арсен, бензен, никл, винилхлорид). Такође, правилником су прописане и материје које дефинишу стање имисије упозорења и епизодно загађење, места и динамику узорковања, као и граничне вредности наведених загађујућих материја.

5.3. Мониторинг систем за контролу квалитета земљишта

Основе мониторинга земљишта намењеног пољопривредној производњи постављене су Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“ бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15, 80/17 и 95/18- др.закон) и односе се на испитивање количина опасних и штетних материја у том земљишту и води за наводњавање, а према програму који доноси Министар надлежан за послове пољопривреде. То испитивање могу обављати стручно и технички оспособљена и од стране надлежног министарства овлашћена правна лица (предузећа, привредна друштва и др.). Министар, такође, прописује дозвољене количине опасних и штетних материја и метод њиховог испитивања. Контрола плодности обрадивог пољопривредног земљишта и количине унетог минералног ђубрива и пестицида врши се по потреби, а најмање једном у пет година. Те послове може обављати

регистровано, овлашћено и оспособљено правно лице, а трошкове сноси власник, односно корисник земљишта. Уз извештај о обављеним испитивањима обавезно се даје препорука о врсти ђубрива које треба користити и најбољим начинима побољшања хемијских и биолошких својстава земљишта.

Заштита пољопривредног земљишта, као и мониторинг његовог стања обавезан су елемент пољопривредних основа, чији су садржај, начин израде и доношења регулисани члановима од 5-14 Закона о пољопривредном земљишту. Истим законом предвиђено је спровођење Стратешке процене пољопривредних основа. Ово се нарочито односи на контролу хемијских средстава који се користе у виноградарству.

Праћење стања тла у односу на ерозионе процесе, посебно спирања и акумулирања материјала дејством воде, значајан је инструмент успешне заштите како пољопривредног, тако шумског и осталог земљишта, што је као експлицитна обавеза уграђено у Закон о пољопривредном земљишту и Закон о шумама („Сл. гласник РС“, бр. 30/10, 93/12, 89/15 и 95/18–др. закон) и као начелна обавеза у Закон о заштити животне средине. Мониторинг земљишта уређен је Законом о заштити земљишта („Службени гласник РС“, бр. 112/15) као обавеза државе и локалне самоуправе и његово успостављање треба да допринесе заштити овог подручја.

Просторним планом се препоручује доследна примена мера заштите животне средине прописаних законом, посебно мера које се односе на испуштање (емисију) загађујућих, опасних и штетних материја у воду и земљиште, одлагање и елиминацију отпада, антиерозионе и противпожарне заштите, рекултивацију и ремедијацију, како подстицајног тако и репресивног карактера.

5.4. Мониторинг буке

Мониторинг буке врши се систематским мерењем, оцењивањем или прорачуном одређеног индикатора буке, у складу са Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 96/21). Процена, праћење и контрола нивоа буке одвија се на нивоу републике или јединица локалне самоуправе. Подаци из мониторинга буке саставни су део јединственог информационог система животне средине у складу са законом којим се уређује заштита животне средине.

5.5. Мониторинг природних вредности

Основни циљ је успостављање система праћења стања биодиверзитета, односно природних станишта и популација дивљих врста флоре и фауне на копну и у води, превасходно осетљивих станишта и ретких, угрожених врста, али и праћење стања и промена предела и објеката геонаслеђа. Сва наведена надгледања су у директној надлежности Завода за заштиту природе Србије, а на основу средњерочних и годишњих програма заштите природних добара. Минимумом генералног мониторинга сматра се надгледање природних вредности једном годишње, а појединачне активности на мониторингу се организују према потреби, у случају непредвиђених промена које могу имати значајније негативне ефекте.

Мониторинг се спроводи у складу са пропозицијама Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, број 36/09, 88/10, 91/10-исправка и 14/16, 95/18- др. закон и 71/21) и подзаконским актима којима је обезбеђено његово спровођење.

Мониторинг шума и шумског земљишта врши ЈП „Србијашуме“ заједно са научним институцијама које се баве овом области, при чему се утврђују негативни утицаји или негативне промене као што су сушење шума, пожари, болести шума и др.

VI Приказ коришћене методологије и тешкоће у изради Стратешке процене

Намена СПУ је да олакша благовремено и систематично разматрање могућих утицаја на животну средину на нивоу стратешког доношења одлука о плановима и програмима уважавајући принципе одрживог развоја. СПУ је добила на значају доношењем ЕУ Директиве 2001/42/ЕС о процени еколошких ефеката планова и програма (са применом од 2004. године), а код нас доношењем Закона о стратешкој процени (са применом од 2005. године). У досадашњој пракси стратешке процене планова присутна су два приступа:

(1) технички: који представља проширење методологије процене утицаја пројеката на планове и програме где није проблем применити принципе за EIA (environmental impact assessment – процена утицаја на животну средину) јер се ради од плановима малог просторног обухвата где не постоји сложена интеракција између планских решења и концепција, и

(2) планерски : који захтева битно другачију методологију из следећих разлога:

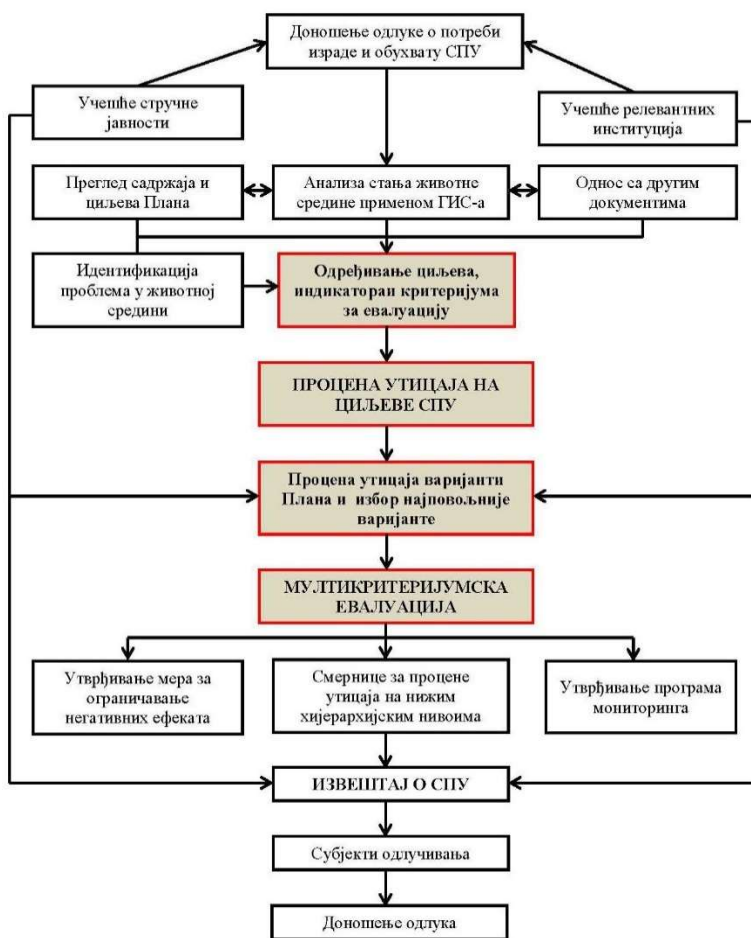
- планови су знатно сложенији од пројеката, баве се стратешким питањима и имају мање детаљних информација о животној средини и о процесима и пројектима који ће се реализовати у планском подручју, због чега је тешко сагледати утицаје који ће настати разрадом планског документа на нижим хијерархијским нивоима планирања,
- планови се заснивају на концепту одрживог развоја и у већој мери поред еколошких, обухватају друштвена/социјална и економска питања,
- због комплексности структура и процеса, као и кумулативних и синергетских ефеката у планском подручју нису примењиве софистициране симулационе математичке методе,
- при доношењу одлука већи је утицај заинтересованих страна и нарочито јавности, због чега примењене методе и резултати процене морају бити разумљиви учесницима процеса процене и јасно и једноставно приказани.

Проблем у анализи стања је представљала чињеница да за простор који је у обухвату Просторног плана нису рађена циљна мерења квалитета основних чинилаца животне средине с обзиром да на овом простору није успостављен детаљни информациони систем о животној средини, али ни о простору уопште. Основ са израду предметне СПУ представљао је Нацрт Просторног плана и прикупљени и ажурирани расположиви подаци о стању животне средине на ширем подручју.

Због наведених разлога у пракси стратешке процене користе се најчешће експертске методе као што су: контролне листе и упитници, матрице, мултикритеријална анализа, просторна анализа, SWOT анализа, Делфи метода, оцењивање еколошког капацитета, анализа ланца узрочно-последичних веза, процена повредивости, процена ризика, итд. Као резултанта примене било које методе појављују се матрице којима се испитују промене које би изазвала имплементација плана и изабраних варијанти. Матрице се формирају успостављањем односа између циљева плана, планских решења и циљева стратешке процене којима су одређени припадајући/одговарајући индикатори. Специфичности конкретних услова који се односе на предметно истраживање огледају се у чињеницама да се оно ради као СПУ са циљем да се истраже циљеви плана и дефинишу карактеристике могућих негативних утицаја и дефинишу планске мере за свођење негативних утицаја у границе прихватљивости. Садржај стратешке процене утицаја на животну средину, а донекле и основни методолошки приступ дефинисани су Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину и Законом о заштити животне средине. За израду предметне СПУ примењена је методологија процене која је у Републици Србији развијана и допуњавана у последњих 15 година и која је у сагласности са новијим приступима и упутствима за израду стратешке процене у Европској унији. Примењена је „Методологија за СПУ планова, програма и стратегија на животну средину -

метод вишекритеријумске евалуације“ аутора др Божидара Стојановића, др Бошка Јосимовића и др Тамаре Маричић, регистрована у Заводу за интелектуалну својину под бројем А-336/2021. Као основа за развој овог модела послужиле су методе које су потврдиле своју вредност у земљама Европске уније. Примењена методологија заснована је на мултикритеријумском експертском квалитативном вредновању еколошких, социјалних и економских аспеката развоја у подручју плана, непосредном и ширем окружењу, као основе за валоризацију простора за даљи одрживи развој. Основу за вредновање постојећег стања представљају и плански документи вишег реда (укључујући и извештаје о стратешкој процени утицаја тих планова на животну средину) који су послужили као својеврсна документациона база за прибављање података о стању параметара животне средине на ширем подручју, а које има директан утицај на обухват плана.

У смислу општих методолошких начела, СПУ је урађена тако што су претходно дефинисани: полазни програмски елементи (садржај и циљеви плана), полазне основе, постојеће стање животне средине. Битан део истраживања је посвећен: процени постојећег стања, на основу кога се могу дати еколошке смернице за планирање, квалитативном одређивању могућих утицаја планираних активности на основне чиниоце животне средине који су послужили и као основни индикатори у овом истраживању, анализи планских решења на основу којих се дефинишу еколошке смерница за спровођење плана и имплементацију, тј. за утврђивање еколошке валоризације простора за даљи развој.

Слика 6.1 Процедурални оквир и методологија израде СПУ

VII Приказ начина одлучивања

Начини одлучивања по питањима заштите животне средине зависе од великог низа фактора, а првенствено од значаја позитивних и негативних утицаја планских решења на здравље људи, социјални и економски развој и животну средину. С тим у вези, неопходна је партиципација свих заинтересованих друштвених група и то: инвеститора (бизнис сектора), локалне и републичке управе, становника и невладиног сектора. На територији Просторног плана координациону функцију ће обављати локалне управе (уз активно учешће републичких и регионалних завода за заштиту природе и споменика културе, надлежних министарстава, јавних предузећа, и др).

Закон о Стратешкој процени дефинише учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење у року од 15 дана од дана пријема захтева за давање мишљења. Пре упућивања захтева за добијање сагласности на Извештај о Стратешкој процени, орган надлежан за припрему Просторног плана обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени. Орган надлежан за припрему Просторног плана обавештава јавност о начину и роковима увида у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и о времену и месту одржавања јавне расправе у складу са законом којим се уређује поступак доношења Просторног плана. Орган надлежан за припрему Просторног плана израђује извештај о учешћу заинтересованих органа, организација и јавности који садржи сва мишљења о Стратешкој процени, као и мишљења датих у току јавног увида и јавне расправе о Просторном плану. Извештај о Стратешкој процени доставља се заједно са Извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи републичком органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. Оцењивање се врши према критеријумима из прилога II Закона. На основу ове оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о стратешкој процени у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање.

После прикупљања и обраде свих мишљења, на основу којих се формира финална верзија Просторног плана, орган надлежан за припрему Просторног плана доставља Извештај о Стратешкој процени заједно са или непосредно након Нацрта плана надлежном органу на одлучивање.

VIII Учешће заинтересованих страна у поступку израде и разматрања Извештаја о Стратешкој процени

Консултације и учешће јавности су једна од основних и обавезних одредница процеса Стратешке процене. Приликом израде овог Просторног плана и спровођења Стратешке процене, остварена је потребна сарадња са свим меродавним републичким органима (ресорним министарствима, Заводом за заштиту природе Србије, Републичким заводом за заштиту споменика културе, јавним предузећима и др.), као и са органима и службама локалне самоуправе. Учешће јавности је обезбеђено кроз јавно излагање, односно стављање на увид и расправу овог Извештаја, заједно са Нацртом Просторног плана.

IX Закључци - завршни, нетехнички резиме

9.1. Приказ закључака Извештаја о Стратешкој процени утицаја на животну средину

Према Закону о Стратешкој процени, закључци до којих се дошло приликом израде Извештаја о Стратешкој процени чине обавезни садржај тог Извештаја и треба да буду представљени на начин разумљив јавности. Логика тог захтева одражава један од пет суштинских принципа Стратешке процене: начело партиципације интересних група (јавности) у планирању и доношење стратешких одлука које се тичу животне средине (према принципима Архуске конвенције). Приказани закључци одражавају чињенице, решења и мере који чине садржај Просторног плана, као и резултате до којих се дошло у поступку Стратешке процене.

У поступку израде Просторног плана и спровођења Стратешке процене обављен је широк круг консултација са заинтересованим и надлежним организацијама и органима, у току којих су прибављени подаци, услови и мишљења већег броја субјеката.

У поступку спровођења поступка Стратешке процене и израде Извештаја закључено је следеће:

1. Обавеза спровођења Стратешке процене утврђена је на основу Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Неготинског виногорја на животну средину („Сл. гласник РС“ бр. 51/22).

2. Плански основ садржан је у следећим документима: Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Сл. гласник РС“, бр. 88/10), Уредба о утврђивању Регионалног просторног плана Тимочке крајине („Сл. гласник РС“, бр. 51/11) и Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Сл. гласник РС“, бр. 98/16)

3. Непосредни предмет Просторног плана представљају природне вредности и параметри животне средине подручја Просторног плана и његовог непосредног окружења. Просторни план се израђује за подручје које се простире на деловима територије Зајечарског управног округа (града Зајечара) и Борског управног округа (општина Неготин). Оквирном границом подручја Просторног плана обухваћене су целе катастарске општине (површине од око 240 km²) и то: на територији града Зајечара целе катастарске општине Брусник и Кленовац; на територији општине Неготин целе катастарске општине Јасеница, Карбулово, Мокрање, Рајац, Речка, Рогљево, Сиколe II, Смедовац, Тамнич, Чубре, Шаркамен и Штубик II.

4. Основни циљ развоја планског подручја односи се на обезбеђивање услова за реализацију националних интереса на принципима одрживог развоја у области заштите природних и културних вредности Неготинског виногорја у складу са одредбама Закона о Просторном плану Републике Србије, као и других релевантних закона о развоју руралних и виноградарских подручја, туризма и др.

5. Кроз Стратешку процену извршена је анализа природног потенцијала, природних и културних вредности подручја, хидро-потенцијала, степена девастације појединих предела природним и антропогеним утицајем, интереса свих меродавних сектора и субјеката развоја на националном, републичком, регионалном и локалном нивоу ради нивелације заштитних и развојних интереса и циљева. Поједина питања, посебно осетљива са становишта еколошког и развојног интереса, детаљно су разматрана и усклађивана у поступку израде плана и Извештаја о Стратешкој процени.

6. У току израде Стратешке процене размотрена су решења у следећим планским областима: пољопривреда, заштита предела, заштита природних и непокретних културних добара, инфраструктура и комунална делатност, туризам и заштита животне средине.

7. Без обзира на нормативна и методолошка ограничења, успешно је реализован модел селекције (раздвајања) значајних утицаја од оних који, на нивоу израде Просторног плана и спровођења Стратешке процене, нису значајни. Као значајни утицаји разматрани су они који могу изазвати интензивне/битне и неповратне (без могућности репарације) промене природних и културних вредности, природних ресурса и здравља становништва (квалитет живота) у негативном и позитивном смислу. У оквирима ових утицаја вршено је и детерминисање мера за њихово неутралисање/смањење.

8. Изабрана планска решења нису увек била најповољнија са становишта еколошког интереса, због објективне околности да планирање простора равноправно мора укључити и развојни интерес. Због тога је и формиран низ мера (у првом реду мониторинг стања животне средине ради сагледавања кумулативних дејстава загађивача) којима ће еколошке последице планиране изградње бити значајније ублажене.